ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. **30.** Σάββατον 1/13 Ἰουλίου 1878. Τιμὴ **3** χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 30/12 Ἰουλίου.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

Ὁ *Λόϋδ τῆς Πέστης* δημοσιεύει τὸ ἑξῆς κείμενον τοῦ ὑπομνήματος, ὅπερ ἀνέγνω ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου ὁ κ. Δηλιγιάννης κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 17/29 ἰουνίου.

Αἱ ἀληθεῖς εὐχαὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως συνεταυτίσθησαν πάντοτε μετὰ τῶν πόθων τοῦ ὅλου ἔθνους, οὗ ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἀποτελεῖ μικρὸν μόνον μέρος. Οἱ αὐτοὶ πόθοι ἐνέπνεον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅτε ἀπεδύθη εἰς τὸν μακρὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ 1821. Καὶ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὁλοσχερῆ αὐτῶν πλήρωσιν, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν παραγνωρίζει τὰς μεγάλας αὐτῆς δυσχερείας. Ἡ ἑδραία ἀπόφασις τῆς Εὐρώπης ν'ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην ἐν Ἀνατολῇ, χωρὶς νὰ διαταράξῃ ὑπὲρ τὸ δέον τὸ καθεστὼς, ὑποδεικνύει τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει τὰ ὅρια, ἅτινα πρέπει νὰ θέσῃ εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτῆς εὐχάς, ζητοῦσα μόνον τὴν προσάρτησιν τῆς Κρήτης καὶ τῶν μεθορίων ἐπαρχιῶν. Αἱ εὐχαὶ αὗται δὲν διατελοῦσιν εἰς ἀντίθεσιν, οὔτε πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης, οὔτε πρὸς τὰ τοῦ γείτονος κράτους· ἡ παραδοχὴ των θὰ ἐξεπλήρου τὴν ἑδραίαν θέλησιν τῶν κατοίκων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπαρχιῶν καὶ θὰ παρεῖχεν εἰς τὸ βασίλειον ἡσυχίαν καὶ ἀνεκτὴν ὕπαρξιν. Καὶ ὅ,τι μὲν ἀφορᾷ τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ ἐπιθυμία αὐτῆς εἶναι ἡ ἑδραίωσις τῆς εἰρήνης ἐν Ἀνατολῇ, ἡ προσάρτησις τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων θὰ ἦτο τὸ λυσιτελέστατον καὶ μόνον δυνατὸν μέσον, ὅπως ἀρθῇ πᾶσα ἀφορμὴ δυναμένη νὰ διακυβεύσῃ τὸ εἰρηνευτικὸν ἔργον τῆς Εὐρώπης. Ἀρκεῖ ν' ἀναλογισθῇ τις τὸ παρελθὸν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰς ἀφορμὰς, αἵτινες τοσάκις ἐβίασαν αὐτὰς νὰ προσφύγωσιν εἰς ἄκρα μέσα πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης των, ὅπως πεισθῇ ὅτι αἱ αὐταὶ ἀφορμαὶ θὰ προεκάλουν ἐν ἐγγυτέρῳ ἢ ἀποτέρῳ μέλλοντι τὰ αὐτὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ μεγάλυνσις τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου θὰ ἦτο συμπλήρωσις τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου, ὅπερ ἀνέλαβεν ἡ Εὐρώπη δημιουργήσασα τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον. Ἀλλ' ἡ προσάρτησις αὐτῶν θὰ συνέφερε καὶ τῇ Τουρκίᾳ, καθὸ αἴρουσα τὰς ἀφορμὰς τῶν ταραχῶν, αἵτινες τοσάκις ἐξήντλησαν τὰ οἰκονομικά της, διεκύβευσαν τὰ πολιτικά της συμφέροντα καὶ διετάραξαν τὰς σχέσεις τῆς ἀγαθῆς γειτονείας, ἃς προσεπάθησε πάντοτε νὰ τηρήσῃ ἡ Ἑλλάς. Ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ κύριον συμφέρον, τὸ συμφέρον αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν, εἶναι πασίγνωστον ὅτι ζητοῦσι ἀπὸ ἡμίσεως αἰῶνος τὴν ἕνωσίν των μετὰ τὰς Ἑλλάδος. Ἡ θέλησις αὕτη ἐξεδηλώθη πολλάκις παρρησίᾳ, καὶ πλέον ἢ ἅπαξ οἱ κάτοικοι ἔδραξαν τὰ ὅπλα καὶ ὑπέστησαν πάντα τὰ δεινοπαθήματα τοῦ πολέμου πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου. Ὀλίγοι μόλις παρῆλθον μῆνες, ἀφ' ὅτου ἐν μιᾷ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπαρχιῶν ἡ ἡσυχία ἀποκατέστη μόνον, ὅτε μεγάλη δύναμις ἐβεβαίωσεν ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ ὑπόθεσις δὲν θὰ ζημιωθῇ» καὶ ὅτι ἐν τῷ συνεδρίῳ θὰ εἴπῃ ὅτι «ἡ εἰρήνευσις ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν παρέμβασίν της». Ἑτέρα ἐπαρχία, ἡ Κρήτη, διατελεῖ ἔτι ἐν πλήρει ἐπαναστάσει καὶ κατὰ τὰς τελευταίας εἰδήσεις τὸ αἷμα ῥέει αὐτόθι ποταμηδόν.

Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ἔργον δίκαιον καὶ φιλάνθρωπον τὸ νὰ πληρωθῶσιν οἱ ἐθνικοὶ πόθοι τῶν χωρῶν ἐκείνων, νὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ τοσάκις διατυπωθεῖσαι εὐχαί των καὶ νὰ προληρθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι αἱ ἐρημώσεις καὶ καταστροφαί, εἰς ἃς ἐκτίθενται ὅπως ἀσφαλίσωσιν ἑαυταῖς ἐθνικὴν ὕπαρξιν; Ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον ἰδίᾳ, πᾶσα ἐκδήλωσις τῶν ἐθνικῶν εὐχῶν τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων

προκαλεῖ ἐξ ἀνάγκης ζωηρότατον ἐρεθισμόν. Οἱ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καταγόμενοι κάτοικοι τοῦ βασιλείου συμποσοῦνται εἰς πολλὰς χιλιάδας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέχουσιν ἐπιφανεῖς θέσεις ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τῆς διοικήσεως, ἐν τῷ στρατῷ καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ, ἄλλοι δὲ διακρίνονται ἐπὶ ἐμπορικῇ καὶ βιομηχανικῇ δραστηριότητι. Πᾶσα εἴδησις ἐπαναστάσεως ἐν Τουρκίᾳ συγκινεῖ βαθύτατα τὰς καρδίας αὐτῶν. Καὶ ἄλλοι μὲν διαβαίνουσι τὰ σύνορα ὅπως ἑνωθῶσι μετὰ τῶν μαχομένων, ἄλλοι δὲ κενοῦσιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος τὰ βαλάντιά των. Τὸ κίνημα μεταδίδεται βαθμηδὸν καὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου, τῶν μὴ καταγομένων ἐκ τῶν ἐπανεστατημένων ἐπαρχιῶν· μὴ δυνάμενοι δὲ καὶ οὗτοι νὰ λησμονήσωσι τί ὀφείλουσιν εἰς προτέρους ἀγῶνας τῶν ἀποκλήρων ἀδελφῶν καὶ νὰ μείνωσιν ἀδιάφοροι ἐνώπιον τοῦ ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγῶνος αὐτῶν κατατάσσονται εἰς τὰς τάξεις των καὶ συμπολεμοῦσι μετ' αὐτῶν.

Τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων προκαλεῖ ἑκάστοτε ἐν τῷ βασιλείῳ σοβαρὰς κρίσεις, δυσχεραινούσας τὰ μέγιστα τὴν θέσιν τῆς κυβερνήσεως. Μὴ δυναμένη ν' ἀρνηθῇ τὰς συμπαθείας της εἰς ἐπαρχίας ἡνωμένας μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος δι' ἱστορικῶν δεσμῶν, διὰ κοινῆς καταγωγῆς καὶ κοινῶν παθημάτων, οὐδὲ νὰ ἐπιδείξῃ ἀδιαφορίαν, ἥτις θ' ἀπεστέρει αὐτὴν πάραυτα τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ θὰ κατέστρεφε τὰς εὐλόγους ἐλπίδας, μεθ' ὧν ἀτενίζουσιν ἀνέκαθεν οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες πρὸς τὸ βασίλειον, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εὑρίσκεται ἀνίσχυρος ἐνώπιον τοῦ ῥεύματος. Ἐὰν ἀπεπειρᾶτο ν' ἀντιστῇ, θυσιάζουσα τὰ τιμαλφέστατα τοῦ κράτους συμφέροντα, θ' ἀνετρέπετο καὶ τὸ ῥεῦμα θὰ παρέσυρε τὴν χώραν σύμπασαν εἰς τὴν πάλην Ἄλλως τε δὲ, καὶ θέλουσα ἁπλῶς νὰ περιστείλῃ τὰς ἐθνικὰς ὁρμὰς, ἡ κυβέρνησις θὰ ἔβλεπε τὰς προσπαθείας αὐτῆς ματαιουμένας ὑπὸ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς, ἣν οὐδὲ στρατὸς ἐξ 100, 000 ἀνδρῶν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτηρῇ οὕτως, ὥστε νὰ κωλύῃ τὴν κρύφα διάβασιν ἐθελοντῶν.

Ἡ θέσις, εἰς ἣν περιάγουσι τὰ ἐπαναστατικὰ ταῦτα κινήματα τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, εἶναι οὐχ ἧττον δυσχερὴς καὶ ἀφόρητος ἐξ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ βασιλείου ἐξηντλήθη καὶ ἐξαντλεῖται ἔτι ἕνεκεν παραπλησίων συμβάντων. Καίτοι μεγίστη ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1829 καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ λήξαντος ἔτους, αἱ συνδρομαὶ αἱ χορηγούμεναι εἰς τοὺς πρόσφυγας καὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας ἀγωνιστὰς καὶ οἱ ἐξοπλισμοί, οὓς προκαλεῖ ἡ ἔκρυθμος αὕτη θέσις τῶν πραγμάτων καὶ αἱ τεταμέναι μετὰ τοῦ γείτονος σχέσεις, ἀπερρόφησαν πολλάκις ἑκατομμύρια ὅλα, ἐπολλαπλασίασαν τὸ δημόσιον χρέος καὶ βιάζουσι τὴν χώραν νὰ καταναλίσκῃ εἰς μὴ παραγωγικὰ ἔργα μέγα μέρος τῶν δημοσίων προσόδων, ὅπερ, ἐὰν ἐδαπανᾶτο ἄλλως, θ' ἀνέπτυσσε τοὺς ὑλικοὺς πόρους καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς χώρας. Ἀφοῦ μεγάλα καὶ πλούσια ἔθνη, μεθ' ὧν οὐδὲ νὰ συγκριθῇ δύναται ἡ μικρὰ Ἑλλάς, συναισθάνονται τὰς συνεπείας παραπλησίων δαπανῶν, φυσικὸν εἶναι ὅτι τὸ μικρὸν ἑλληνικὸν βασίλειον, ὅπερ ἠναγκάσθη ἐπανειλημμένος ν'ἀναλάβῃ παραπλησίας ὑποχρεώσεις, διατρέφει δὲ καὶ σήμερον τρισμυρίους πρόσφυγας καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπιχειρῇ ἐξοπλισμοὺς ὑπερβαίνοντας τὰς δυνάμεις του, πνίγεται σχεδὸν ὑπὸ τὸ βάρος.

Ἡ κυβέρνησις τοῦ βασιλέως τρέφει τὴν ἐνδόμυχον πεποίθησιν ὅτι τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων δὲν δύναται νὰ παραταθῇ ἐπὶ πλέον· νομίζει δ' ὅτι ἐπιτελεῖ ἀπαραίτητον καθῆκον ἐκτιθεμένη αὐτὴν εἰς τὸ συνέδριον καὶ παρακαλοῦσα αὐτὸ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν δέουσαν θεραπείαν αἴρον τὰς ἀφορμάς.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.

Ἡ Α. Μεγαλειότης ἡ βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας καὶ αὐτοκράτειρα τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ Σουλτάνος, ἐπιθυμοῦντες θερμῶς ἵνα αὐξήσωσι καὶ ἐνισχύσωσιν ἀμοιβαίως τὰς ἀγαθὰς μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ὑφισταμένας σχέσεις, ἀπεφάσισαν ἵνα συνάψωσι συνθήκην συμμαχίας (ἀμυντικὴν) πρὸς ἐξασφάλισιν ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ἐν Ἀσίᾳ χωρῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Κατὰ συνέπειαν ἡ Α. Μεγαλειότης ἡ βασίλισσα καὶ ὁ Σουλτάνος ὥρισαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πληρεξουσίους, καὶ παρὰ μὲν τῆς βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὡρίσθη τοιοῦτος ὁ κ. Ἄουστεν Λαγιάρδος, τετιμημένος διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ *Λουτροῦ* α' τάξεως, παρὰ δὲ τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ Σαφρὲτ πασσᾶς. Οἱ πληρεξούσιοι οὗτοι συνεφώνησαν ἐπὶ τῶν ἑπομένων.

Ἄρθρον 1. Ἐὰν ἡ Ῥωσσία καταλαμβάνουσα τὸ Βατούμ, Ἀρδαχὰν καὶ Κάρς, ἢ ἓν τῶν μερῶν τούτων, ἐπιχειρήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ καταλάβῃ καὶ ἕτερον μέρος τῶν ἐν Ἀσίᾳ εὑρισκομένων χωρῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐκτὸς τῶν ὁρισθησομένων διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης, τῆς μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συνομολογηθείσης ἡ Ἀγγλία ὑποχρεοῦται νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς ὀθωμ.αὐτοκρατορίας, ὅπως προφυλάξῃ καὶ ὑπερασπίσῃ τὰς ῥηθείσας χώρας διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων.

Ἄρθρ. 2. Ἀπέναντι τούτου καὶ ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ Σουλτάνος ὑπισχνεῖται τῇ Ἀγγλίᾳ νὰ εἰσαγάγῃ τὰς ἀπαιτουμένας μεταρρυθμίσεις, αἵτινες συμφωνηθήσονται μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων, πρὸς βελτίονα διακυβέρνησιν καὶ πρὸς προστασίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ λοιπῶν ὑπηκόων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις εὑρισκομένων. Ὅπως δὲ δυνηθῇ ἡ Ἀγγλία νὰ λάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ, συναινεῖ ἵνα ἡ Ἀγγλία καταλάβῃ τὴν νῆσον Κύπρον καὶ διοικῇ αὐτήν.

ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΟΡΟΙ.

Ὁ κ. Ἄουστεν Λαγιάρδος καὶ ὁ μέγας βεζίρης Σαφφὲτ πασσᾶς ἀπεδέξαντο ἐκ συμφώνου καὶ τοὺς ὅρους τούτους, οἵτινες ἔσονται προσάρτημα εἰς τὴν συνθήκην, ἣν συνῆψαν καὶ ὑπέγραψαν τῇ 4 ἰουνίου 1878, ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτῶν ὡς πληρεξούσιοι τῶν δύο κρατῶν, ὑπέγραψαν δὲ αὐτοὺς τῇ 1 ἰουλίου.

Ἄρθρον 1. Ἐν τῇ νήσῳ θέλει ὑπάρχει, ὡς καὶ πρότερον ἱεροδικαστήριον μουσουλμανικὸν *(Μεχκεμέϊ σεριέϊ ἰσλαμιὲ)*, ὅπερ θέλει θεωρεῖ ἀποκλειστικῶς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις, ἀφίνον κατὰ μέρος πᾶν ἄλλο ζήτημα, ἀφορῶν εἰς τοὺς ἐκεῖ μουσουλμάνους κατοίκους.

Ἄρθρ. 2. Τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ἐφκαφίου θέλει διορίσει διὰ τὴν νῆσον ταύτην ἕνα ὑπάλληλον ἐκ τῶν μουσουλμάνων κατοίκων αὐτῆς, ὅπως μετὰ ἐπιτρόπων διοριζομένων ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν διακυβερνᾷ τὰς γαίας καὶ τὰ ἄλλα ἀκίνητα κτήματα τῶν ἐν νήσῳ ταύτῃ εὑρισκομένων τεμενῶν, νεκροταφείων καὶ μεδρεσέδων καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν ἐν Κύπρῳ καθιδρυμάτων.

Ἄρθρ. 3 ,Ἡ Ἀγγλία, ἐκπίπτουσα πρῶτον ἐκ τῶν προσόδων τῆς νήσου τὰς δαπάνας τῆς διοικήσεως, θέλει πληρόνει εἰς τὴν Ὑψ. Πύλην κατ' ἔτος τὰ περισσεύοντα. Τὸ περίσσευμα τοῦτο θέλει ὁρισθῇ κατὰ τὸ μέσον ὅρον τῶν εἰσοδημάτων κατὰ τὰ πέντε τελευταῖα ἔτη. Ὁ μέσος οὗτος ὅρος ὑπελογίσθη εἰς 22, 968 πουγγία, θέλει δὲ ἐξελεγχθῇ ἀκολούθως. Ἐξαιροῦνται τὰ ποσὰ ἅτινα προέκυψαν ἐκ γαιῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ στέμμα, ἢ εἰς τὸ κράτος, αἵτινες ἐμισθώθησαν ἢ ἐπωλήθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

Ἄρθρ. 4. Ἡ Ὑψ. Πύλη δύναται νὰ πωλῇ ἢ νὰ ἐκμισθοῖ ἐλευθέρως τὰς ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ εὑρισκομένας γαίας καὶ ἄλλας ἰδιοκτησίας ἀνηκούσας εἰς τὸ στέμμα ἢ εἰς τὸ κράτος, ὧν τὸ προϊὸν δὲν θὰ ἀποτελῇ μέρος τῆς προσόδου τῆς νήσου, περὶ ἧς προσόδου γίνεται λόγος ἐν τῷ 3 ἄρθρῳ.

Ἄρθρ. 5. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δύναται δι' ὑπαλλήλων τῆς ἁρμοδίου ἀρχῆς ν'ἀγοράζῃ δι' ἀπαλλοτριώσεως εἰς λογικὰς τιμὰς πᾶσαν γῆν, ἥτις θὰ ἐκρίνετο ἀναγκαία εἰς βελτιώσεις ἢ δι' ἄλλους λόγους ὡς καὶ εἰς χέρσους γαίας.

Ἄρθρ. 6. Ἐὰν ἡ Ρωσσία ἀποδώσῃ τῇ Τουρκίᾳ τὸ Κὰρς καὶ τὰς ἄλλας ἐν Ἀρμενίᾳ κατακτήσεις, ἃς ἐποιήσατο κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἡ Κύπρος ἀποδοθήσεται τῇ Τουρκίᾳ,ἡ δὲ παροῦσα συνθήκη ἀκυροῦται.

Η ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ 1329 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1373.

(Ὑπὸ Ad. F. de Fontpertuis).

Τὴν ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῆς Αὐστραλίας δόξαν ἐπὶ μακροὺς χρόνους εἶχεν ἀπολαύσας ὁ Ὁλλανδὸς Dirk Hartog, ὅστις προσορμισθεὶς κατὰ τὴν δυσμικὴν τῆς νήσου ἄκραν τῇ 25 ὀκτωβρίου 1616, ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἐνδράχτειον γῆν *terre d'Endr'aght* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ οὗ ἐπέβαινε πλοίου. Γνωστὸν τυγχάνει νῦν ὅτι οἱ Γάλλοι ἐν πρώτοις, ἐφεξῆς δὲ οἱ Πορτογάλοι καὶ Ἱσπανοὶ[1] προηγή-

[1]) Ἐν ὑπομνήματι ἐπιγραφομένῳ *Further facts in the Carly discovery of Australia* ὁ κ. Major ἀπέδειξεν ἀναμφήριστον τὴν τῶν Γάλλων προτεραιότητα, στηριζόμενος ἐπὶ χάρτου φέροντος ὑπογραφὴν Oronce Finé, de Besançon ὑπὸ χρονολογίαν 1531, ὃν κατέχει τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον. Αἱ ἀξιώσεις τῶν Πορτογάλων ἐδράζονται ἐπὶ σειρᾶς χαρτῶν φερόντων μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ John Rotz τὸ ἔτος 1542 καὶ ἀπαρτιζόντων ἐπίσης μέρος

θησαν τῶν ἀντιποιουμένων τῆς τιμῆς ταύτης Ὁλλανδῶν· ἄλλως δὲ, παραδόσεις διαδεδομέναι παρὰ τοῖς αὐτόχθοσι τὴν πρώτην τῆς νήσου ἀνακάλυψιν ἀποδιδοῦσι τοῖς Σίναις, βέβαιον δὲ εἶναι ὅτι ἐν ἔτει 1851 ἀνεκαλύφθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Αὐστραλίας κῶπαι καὶ ἄλλα ναυτικὰ ἔπιπλα, ἀναμφίβολον φέροντα τὸν σινικὸν τύπον, ἅπερ εἰς μεγάλα κεχωσμένα βάθη ὑπὸ προσχώσεων κεκαλυμμένα μαρτυροῦσιν ἀριδήλως ὅτι μακρὸς διέρρευσε χρόνος ἀπὸ τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτῶν ἐν τῇ νήσῳ.

Ἐξ καὶ εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν Hartog τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ τις Ἄβελ Ἰάνσενος Tasman περιέπλευσε, χωρὶς ὅμως νὰ προσορμισθῇ, τὴν Νέαν Ὁλλανδίαν ἢ τὴν μεγάλην μεσημβρινὴν χέρσον, ὡς συνήθως ἐκαλεῖτο εἰσέτι κατὰ τὰς ἰδέας, αἷς ἐνησμένιζον τότε οἱ γεωγράφοι, οἵτινες ἀπὸ τῶν τοῦ Κολόμβου θαλασσοπορίων οὐδέποτε ἐπαύσαντο πρεσβεύοντες τὴν ὕπαρξιν μεγάλης μεσημβρινῆς ἠπείρου, ὡς ἀναγκαίου ἀντιῤῥόπου τῆς χερσαίας τοῦ ἑτέρου ἡμισφαιρίου μάζης. Ὁ Τάσμανος ἀνεκάλυψε πρὸς μεσημβρίαν μεγάλην νῆσον, τὴν γειτνιάζουσαν πρὸς τὴν μεσημβρινοανατολικὴν τῆς αὐστραλιακῆς ἠπείρου ἄκραν, ἣν, πρὸς τιμὴν τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῶν Νηολανδικῶν Ἰνδιῶν, ἀπεκάλεσε χέρσον *Wan Diemen*, σφαλερῶς αὐτὴν ἐκλαμβάνων ὡς ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς ἠπείρου, ἀπάτην παθὼν, ἥτις ἐπὶ μακρὸν ὑφίστατο μετ' αὐτὸν χρόνον. Ἔκτοτε οἱ θαλασσοπόροι ἐφαίνοντο ὀλιγώρως περὶ τὴν Αὐστραλίαν ἔχοντες, καὶ ὅτε ὁ Κοὺκ ἐν ἔτει 1770 προσήγγισεν αὐτῇ, ὁλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ ἀκτὴ ἐπὶ ἐκτάσεως 32 μοιρῶν, ἤτοι ἐπέκεινα τῶν 1900 θαλασσίων μιλίων, ἔμενεν ἐντελῶς ἄγνωστος. Ἡ ἀκτὴ αὕτη πλήρης ὑφάλων κατὰ τὴν ἀρκτικὴν αὐτῆς ἐσχατιὰν δυσχερεστάτην ἀπειργάζετο τὴν ἐξερεύνησιν, καὶ ὅμως ὁ Κοὺκ εἶχεν ἤδη περάνας αὐτὴν σχεδὸν, ὅτε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10 πρὸς τὴν 11 ἰουνίου τοῦ πλοίου αὐτοῦ Endeavour προσαράξαντος κατὰ βράχου ὑφάλου καὶ ἐκσφηνωθέντος, μόλις μετὰ 24 ὡρῶν ὑπερφυεῖς μόχθους κατώρθωσε ν' ἀπαλλαγῇ, ἀπολέσας μὲν ἐπὶ τῆς ἐγχρίψεως μέρος τοῦ διπλοῦ σανιδώματος καὶ τῆς ψευδοτρόπιδος τοῦ πλοίου, ἀναγκασθεὶς δὲ νὰ ζητήσῃ ὡς τάχιστα ἁρμόδιον ἀγκυροβόλιον, ὅπως ἐπανορθώσας τὴν βλάβην πρὸς τὴν Εὐρώπην διευθυνθῇ.

Μετὰ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη ὁ πλοίαρχος Philips ἀπεβίβαζεν ἐπὶ τῆς παραλίας Botany-bay 760 μετανάστας, ναύτας τινὰς καί τινας στρατιωτικοὺς, ἐν συνόλῳ 1017 ἄτομα, τὸν πυρῆνα, ὡς εἰπεῖν, ἀποικίας προαχθείσης ἐν διαστήματι ὀγδοήκοντα ἐτῶν εἰς ἔκτακτον εὐημερίας βαθμόν· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀποικία αὕτη μέχρι τοῦ 1813 φυτοζωήσασα παρὰ τὰς μεσημβρινοανατολικὰς τῆς νήσου χώρας, ἐπέσχε κατὰ τοὺς πρόποδας τῶν Κυανῶν ὀρέων, ὡσεὶ πρὸ ἀνυπερβλήτου φραγμοῦ. Ὁρώμενα ἐκ τῆς Sydney τὰ ὑψώματα ταῦτα τὰ ὀρεινὰ, παρεμφερῆ εἰσι πρὸς ἕρκος ἐκ μικρῶν συγκείμενον λόφων, μόλις ἀπὸ τοῦ ἐδάφους διακρινομένων· τῳόντι δ' οὗτοι ἀνατείνοντες εἰς ὕψος 900 μέτρων, ἀντιτάσσουσι πρὸς τοὺς ὁδοιπόρους βαθείας διασφάγας, ἀποῤῥῶγας βράχους, ἀδιεξιτήτους παρόδους, ἃς καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτόχθονες ἠρνοῦντο νὰ ὑποδείξωσιν. Ὅτε δ' ὁ κ Evans κατώρθωσε νὰ ὑπερβῇ τὴν πάροδον Kangeroo, ἥτις κατ' εὐθυωρίαν σχεδὸν διανοίγεται πρὸ τοῦ λιμένος Jakson, ἡ καλλιέργεια τῶν χέρσων γαιῶν ἐπεξετάθη πρὸς τὸ πεδίον Bathurst, πάντοτε ὅμως πρὸς δυσμὰς διακλαδουμένη εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Murrumbridge, τοῦ Lachlan, τοῦ Darling ἀρδευομένας κοιλάδας. Ἐκ τῆς πρώτης τοῦ Sturt ἐκδρομῆς, γενομένης τῷ 1829, ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ῥύακες οὗτοι συμβάλλουσιν εἰς τὸν Murray ποταμὸν, ἐκβάλλοντα μὲν εἰς τὸν ὅρμον Encounter, δεχόμενον δὲ πάντα τὰ ἀπὸ τῶν δυσμικῶν κλιτύων τῶν Κυανῶν ὀρέων καταῤῥέοντα ὕδατα.

Ἐν διαστήματι τριῶν καὶ τριάκοντα ἡμερῶν ὁ Sturt παρακολουθήσας τὸν ῥοῦν τοῦ Murray, ἔφθασεν εἰς τὴν λίμνην ἢ μᾶλλον τὸ τέναγος Ἀλεξανδρίνην, χωριζομένην ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ μεσολαβούσης ψαμμώδους σύρτεως, τοσοῦτο στενῆς, ὥστε ὁ ὁδοιπόρος εὐκρινῶς ἀκούει μακρόθεν τῶν κυμάτων τὸν ῥόχθον, ἀλλ' εὐτελῶν ὑπολειπομένων πλέον αὐτῷ προμηθειῶν, ὤφειλε νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐπανόδου, ἣν δι' ἀτρύτων πόνων καὶ φοβερῶν στερήσεων ἐξετέλεσε.

Μετά τινα ἔτη διὰ τῆς ἐξερευνήσεως τῶν ἀνὰ μέσον Murray καὶ Spencer ἐκτεινομένων εὐφόρων γαιῶν ἔλαβε γένεσιν ἡ ἀποικία Ἀδελαΐς, ἔκτοτε δὲ ἐμπαγιωθείσης ἐν τῷ πνεύματι τῶν κατοίκων τῆς ἰδέας τοῦ νὰ ἐμμείνωσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ διὰ παντὸς, οἱ μὲν πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦντες ἐζήτησαν ν' ἀνακαλύψωσι συγκοινωνίαν μετὰ τῶν πρὸς δυσμὰς, οἱ δὲ τὰς ἀνατολικὰς νεμόμενοι ἀκτὰς διέξοδον πρὸς ἄρκτον, τοιαύτην δέ τινα ὑπελάμβανον οὗτοι ὅτι θὰ παρεῖχεν αὐτοῖς πάντως μέγα τι ὕδατος ῥεῦμα, καὶ ὅτι διὰ τῆς ποταμίας ἐκείνης ὁδοῦ θὰ κατώρθουν ν' ἀντικαταστήσωσι τὸν μεταξὺ Sydney καὶ τῆς θαλάσσης τῶν Μολούκων διάπλουν, ὃν κινδυνωδέστατον καθιστῶσιν ὅ τε πορθμὸς Torres καὶ ἡ μακρὰ τῶν κοραλλιωδῶν ὑφάλων σειρά. Ἐπὶ δύο ἔτη (1840—1841) ὁ Eyre ἀποπειρώμενος εἰσεχώρησεν εἰς τὸ διαμέρισμα Torres, εὗρεταν χθαμαλὴν χώραν τέσσαρας μὲν μετροῦσαν μοίρας πλάτους ἐπὶ τοσαύταις μήκους σχεδὸν, πολυαρίθμους δὲ περιλαμβάνουσαν ἁλμυρὰς λίμνας, ἐφεξῆς δ' εἰσδύσας εἰς τὴν γῆν τῶν Nuyts, ἐκτενῆ κοίλην παραλίαν, πάντη ἄμοιρον ναυλόχου, ὅρμου, λιμένος, εἰς οὐδὲν μετὰ παντοίας στερήσεις καὶ κινδύνους ἤνυσεν, ἀλλ' ἢ εἰς τὸ καταστῆσαι κατάδηλον τὴν παντελῆ τῆς ζώνης ἐκείνης ἐρήμωσιν. Ἀλλ' εὐτυχέστερος τούτου ὑπῆρξε νεαρός τις γερμανὸς φυσιοδίφης Leichhardt τοὔνομα· οὗτο ἀφικόμενος εἰς Αὐστραλίαν κατὰ τὸ 1843 ἠκρίβωσε μετὰ δύο ἐτῶν παρέλευσιν τὴν χώραν, τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τοῦ ὅρμου Moreton, τὸ μέσον σχεδὸν κατέχοντος τῆς ἀνατολικῆς τῆς νήσου πλευρᾶς καὶ τοῦ λιμένος Essington (port Essington), τοῦ ἀρκτικωτάτου μὲν κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν σημείου, δυσμικῶς δὲ κειμένου τοῦ ἀχανοῦς τῆς Καρπενταρίας κόλπου.

Ἡ ἐξερεύνησις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ δεκαπέντε περίπου μῆνας, καθ' οὓς ὁ Leichhardt διήλασε διαγωνίως ἅπαν τὸ νοτιανατολικὸν τῆς Αὐστραλίας διαμέρισμα, εἰς ἔκτασιν 1900 μιλίων κατὰ γραμμὴν εὐθεῖαν. Ἐνθαῤῥυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐπιτυχίας, ἀνέλαβε νὰ διαπορευθῇ δι' ἁπάσης τῆς Αὐστραλίας κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μῆκος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Καὶ ἀνεχώρησε μὲν τῳόντι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπὸ τῆς Βρισβάνης, ἐν τῷ ὅρμῳ Moreton κειμένης, ἀρχομένου τοῦ 1848 ἔτους, ἐκ δὲ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐφαίνετο ὅτι κατὰ μῆνα ἀπρίλιον εἶχε καταλαβὼν τὰς ὄχθας τοῦ ῥύακος Cagoon, τριακόσια μίλια ἀφισταμένου τῆς Βρισβάνης, ἀλλ' ἔκτοτε οὐδὲν περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν συνοδιτῶν ἐγνώσθη, καὶ μόνον ἐν ἔτει 1858 εἷς τῶν ἀδελφῶν Gregory τὰ πρῶτα τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ ἀνεκάλυψεν ἴχνη παρὰ τὸν ποταμίτκον Βικτωρίαν.

Τὸ ἔτος 1848 ἀλγεινὴν προσεκτήσατο φήμην ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῶν κατὰ τὴν Αὐστραλίαν ἐξερευνήσεων.

Εἶχε μὲν διακριβωθῆ ὅτι ὁ ῥύαξ Βικτωρία, ὅστις ἄλλως πάσχει ἔστιν ὅτε ἔλλειψιν ὕδατος, πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ἐχώρει ἀκτὴν, τούτου δ' οὕτως ἔχοντος ἡ ἐκζήτησις μεγάλης ποταμίας συγκοινωνίας ἀνὰ μέσον ἄρκτου καὶ ἀνατολῶν παιδαριωδές τι ἀπέβαινεν ἐγχείρημα, ἀλλ' αἱ διὰ ξηρᾶς ὁδοὶ δὲν ἐφαίνοντο εἰσέτι ὅλως ἀποκεκλεισμέναι· ἡ προσοχὴ τῶν ἀποίκων ἐτράπη πρὸς τὴν βάσιν τῆς προμήκους χερσονήσου Ὑόρκης, τῆς ἀποτελούσης τὰς ἀνατολικὰς τῆς Καρπενταρίας παραλίας, καί τις τούτων Kennedy καλούμενος ἀνέλαβε νὰ εἰσδύσῃ ἐκεῖ· ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς βορείας τῆς χερσονήσου ἄκρας, ἐχώρησε πρὸς μεσημβρίαν ἐπὶ τὸν ὅρμον τῆς ἡγεμονίδος Καρλόττης (Princesse Charlotte), ἔνθα πολεμικὸν πλοῖον ἀνέμενεν αὐτόν. Μετὰ ἓξ δὲ μῆνας οἱ τῆς Ἀλβιῶνος ναυτικοὶ συνῆγον αὐτόχθονα γυμνὸν, τραυματίαν, λιμώττοντα, ὅστις μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν ἀφηγήθη περὶ τῆς ἐκδρομῆς τὰς θλιβερωτάτας τῶν περιπετειῶν. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς, ἔλεγεν, ἀκανθώδεις ἀπήντησαν θαμνῶνας, δυσχεράναντας τὴν πορείαν αὐτῶν, βραδύτερον δὲ, τῶν τροφίμων ἐξαντληθέντων, πάντας τοὺς ἵππους ἠναγκάσθησαν νὰ σφάξωσι, τούτου δ' ἕνεκα πάντες οἱ τὴν συνοδίαν ἀποτελοῦντες, πλὴν τριῶν εὐρωπαίων καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ αὐτόχθονος, ἀπεποιήθησαν νὰ χωρήσωσι προσωτέρω, ἐπὶ τέλους δ' ὁ Κέννεδυς ἐπειγόμενος ἢ νὰ ἐπανακάμψῃ ἄπρακτος, ἢ νὰ συνεχίσῃ τὴν πορείαν μετὰ μόνου τοῦ αὐτόχθονος, τὴν τελευταίαν ταύτην ἀτυχῶς ἠρετίσατο γνώμην, διότι τραυματισθεὶς θανασίμως ἔν τινι πρὸς αὐτόχθονας συμπλοκῇ, ἐξέπνευσε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ συνοδοιπόρου, οὐδὲν δὲ οὔτε τῶν ἐγγράφων, οὔτε τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἀνευρέθη ποτὲ ἴχνος.

Ἀλλ' ἡ συμφορὰ τοῦ τε Leichhardt καὶ τοῦ Κεννέδυος δὲν ἴσχυσε νὰ παρακωλύσῃ τοὺς ἀδελφοὺς Gregory, τοὺς Roë, τοὺς Austin, τοὺς Babbage, τοὺς Morton τοῦ ἐξερευνῆσαι κατὰ τὰ ἑπόμενα δώδεκα ἔτη τὰς κεντρικὰς ἐρήμους τῆς νήσου ἀπό τε δυσμῶν καὶ ἀνατολῶν. Μὴ δυνάμενος ἢ μόνον περὶ τὰ οὐσιωδέστερα νὰ ἐνδιατρίψω τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων, παρασιωπῶ ἄκων τὰς ἐκδρομὰς αὐτῶν, ἐξιστορῶ δὲ μόνον τὰ κατὰ τὴν πρώτην διάβασιν τῆς αὐστραλιακῆς ἠπείρου ἀπὸ Μελβούρνης μέχρι τοῦ κόλπου Καρπενταρίας.

Ἡ διάβασις αὕτη ἐστοίχισε τὴν ζωὴν τοῦ ἐπιτελέσαντος αὐτὴν Ἰρλανδοῦ Θωμᾶ O-Hara Burke, ὅστις χρηματίσας εὔελπις ἐν Woolwich καὶ ἐθελοντὴς ἐν αὐστριακῇ ὑπηρεσίᾳ. ἦλθε κατὰ τὸ 1849 ὅπως ἐν Αὐστραλίᾳ ἀποκατασταθῇ. Κινήσας ἐκ Μελβούρνης τῇ 20 αὐγούστου 1860 ἐν συνοδίᾳ δεκαεπτὰ ἀτόμων καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ εἰκοσιπέντε ἵππων, τοσούτων καμήλων καὶ πολυπληθοῦς ὁλικοῦ, ὁ Burke ἀφίκετο περὶ τὰ τέλη δεκεμβρίου εἰς τὴν χώραν τὴν μεταξὺ τῆς 25° καὶ 26° μεσημβρινοῦ πλάτους κειμένην, ἣν πετραίαν ἔρημον ἐκάλεσαν ἔνθα ὁ Sturt κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐξερεύνησιν (1845) ὑπέστη ἐν διαστήματι ἓξ μηνῶν τὰ φρικωδέστατα τῶν δεινῶν, ἔνθα ὁ ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγὸς, ὁ δευτερεύων τῆς ἐκδρομῆς κ. Poole ἀπώλετο. Ὁ Burke μετὰ τῆς εὐαρίθμου συνοδίας του διῆλθεν αὐτὴν, οὐχὶ τοσοῦτο δυσχερῶς, ἅτε μὴ ἀπαντήσαντες, ὡς φαίνεται, οὔτε τὴν λει-

---

τῶν τοῦ Μουσείου συλλογῶν. Τέλος δὲ ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τῶν ἐν ἔτει 1762 εὑρεθέντων ἐν Μανίλλῃ δηλοῦται ὅτι ὁ Ἱσπανὸς Υ'αës de Torres γενόμενος ἐν ἔτει 1606 κατὰ τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ πορθμὸν, ἐπὶ δύο μῆνας ἐξηρεύνησεν αὐτόν.

ψυδρίαν, οὔτε τὴν βαθεῖαν ἐκείνην ἐρήμωσιν, ἧς ἡ ἐντύπωσις προσέβαλε τὸν Sturt. Τοῦ κατὰ πρώτην δ'ἔποψιν παραδόξου τούτου φαινομένου τὴν ἐξήγησιν φυσικωτάτην ὅλως ἀπεργάζεται ἡ φύσις τῆς μερίδος ταύτης τῆς αὐστραλιακῆς ἠπείρου, ὑποκειμένης ἐκ περιτροπῆς εἰς αὐχμοὺς διαρκεῖς ἢ ὑετοὺς κατακλυσμιαίους, οἵτινες μεταμορφοῦντες ἐναλλὰξ εἰς τέλματα ὅλομανῆ ἀληθεῖς στέππας, μεταβάλλουσι πάλιν εἰς πάντη ἀνύδρους καὶ ἀβάτους ἐρημίας τὰς πρῴην κατακλυζομένας καὶ θαλερὰς χώρας. Ὑπερβάντες τὴν χώραν ταύτην οἱ ὁδοιπόροι, εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Yappar ἢ Gloncary διαῤῥεομένην κοιλάδα, ἣν διελαύνοντες προσήγγιζον πρὸς τῆς θαλάσσης τὰς ὄχθας, ὡς ὑπετόπαζον ἐκ τεκμηρίων ἀεὶ ἐπὶ μᾶλλον χαρακτηριστικῶν, μέχρις οὗ κατὰ τὴν 11 φεβρουαρίου 1861 εἶδον τὴν πλημμυρίδα ἐπινεμομένην τὰ τενάγη, εἰς ἃ περὶ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ εἰσβάλλει ὁ Yappar. Ὁ Burke ἐχώρησε πορρωτέρω εὐθὺ πρὸς ἄρκτον, ἀλλὰ πεδίον ἀργιλλῶδες ὑδατόκλυστον, ἢ ὑπὸ ἀδιαβάτων ἀκανθωδῶν θάμνων σύμφυτον ἀνέκοψε τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ὠκεανὸν ἐκεῖνον, οὗ ἡ γειτνίασις οὐδεμίαν πλέον ἐνεδέχετο ἀμφισβήτησιν.

Ὁ Burke καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ αἰσθανόμενοι ἑαυτοὺς μὲν ὑπὸ μεγίστης ἀτονίας κατειλημμένους, τὰς δὲ καμήλους βλέποντες τὰς μὲν νεκρὰς, τὰς δὲ ἀπειρηκυίας καὶ παντάπασιν ἀνικάνους πρὸς πορείαν, ἀπεφάσισαν νὰ παλινοστήσωσι, τοῦτο δ'ἀποπειρώμενοι ἀπώλοντο, ὅ τε Burke καὶ ὁ Wils, ἀστρονόμος ὢν καὶ τοπογράφος τῆς ἐκδρομῆς, ἐκ καταπονήσεως ἅμα καὶ ἀσιτίας ἐν τῇ κοιλάδι Cooper, ἣν διῆλθον ἐπανακάμπτοντες, ἄλλος δέ τις ὁ John Mac Donall Stuart ἐπέπρωτο νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐκείνης, ἧς ὁ Burke μόνον τὸν ῥόχθον εἶχεν ἀκούσας. διοδεύων μὲν καὶ οὗτος τὴν Αὐστραλίαν ἀπ'ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, διὰ τοῦ κεντρικοῦ δ'αὐτῆς διελαύνων τμήματος· ἀρχαῖος ἑταῖρος τῶν κατὰ τὴν Αὐστραλίαν ἐξερευνήσεων εἶχε συνοδεύσει τὸν Sturt κατὰ τὸ 1845 καὶ μετὰ δεκατρία ἔτη διῆλθεν αὐτὸς οὗτος τὴν χώραν Torrens· ὁ Stuart ἀπῆρεν ἐξ Ἀδελαΐδος κατὰ μάρτιον τοῦ 1860, ἀλλ'ἐπισχὼν ἕνεκα προσκομμάτων ἀνυπερβλήτων, ἠναγκάσθη νὰ παλινδρομήσῃ κατ'ἐπανάληψιν δίς· ἐξηντλημένος τὸ σῶμα, ἀλλ' ἀκατάβλητον μὲν τὴν βούλησιν, ἀκέραιον δὲ τὸ θάῤῥος διασώζων, μόλις ἐπανελθὼν, ἠσχολήθη περὶ τὴν ἀνασύστασιν τῆς συνοδίας αὐτοῦ καὶ πρὸς τὰ τέλη τοῦ νοεμβρίου 1861 ἀπήρχετο αὖθις, συνοδευόμενος τὴν φορὰν ταύτην ὑπὸ τοῦ σοφοῦ φυσιοδίφου κ. Waterhouse. Κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1862 εἶχον καταλάβει τὸ New-Castle-Water τὴν συναγωγὴν ταύτην γλυκέος ὕδατος, ἣν πλάτος μὲν ἔχουσαν 240 μέτρων, μῆκος ἀόριστον, ἀνακαλύψας τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπὸ τὴν 17° 30′ 40″ μοῖραν μεσημβρινοῦ πλάτους, περιῆλθεν ἀποπειρώμενος, καίτοι ἄνευ ἐπιτυχίας, ν'ἀναγνωρίσῃ τὴν γραμμὴν τὴν διαχωρίζουσαν τὰ ἀδιάβατα τῆς ἄρκτου δάση, ἀπὸ τῶν ἀμμωδῶν τῆς μεσημβρίας ἐρήμων. Ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην οὐδεμίαν κατορθώσας ν' ἀνακαλύψῃ δίοδον διανοιγομένην ἢ κατ'εὐθεῖαν πρὸς βορρᾶν, ἢ πρὸς τὰ βορειανατολικὰ κἂν τῆς δεξαμενῆς ἐκείνης, ἠναγκάσθη ὁ Stuart νὰ ἐκκλίνῃ πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μικρὸν ὅσον, ὅπως ἐπαναλάβῃ, ὡς καὶ συνέβη πράγματι, ἐφεξῆς τὴν πρὸς ἄρκτον φορὰν, ὁφοῦ ἐν ἀρχῇ μὲν θαλεροὺς ἀπήντησε λειμῶνος, εἶτα δὲ ἀρχέγονον καὶ πάντη ἄβατον δάσος, ὑπερβαίνων δὲ ἀλλεπαλλήλως θαμνώδη τινὰ ζώνην καὶ εὐρείας πεδιάδας ὑπὸ μελαίνης μὲν κατεστρωμένης ἐκ προσχώσεως γῆς, κατακεκλυσμένας δὲ ὑπὸ ὑδάτων, ἀφικνεῖτο τῇ 10 ἰουλίου εἰς τὰς πηγὰς τοῦ μικροῦ ῥύακος Ἀδελαΐδος, ἀρδεύοντος χώραν εὐθηνοῦσαν εἰς φοίνικας (pendanus) πίτυας καὶ ναστοκαλάμους, ἐν ᾗ ὁ Stuart ἤρξατο διακρίνων μετ'ἀπεριγράπτου ἀγαλλιάσεως σημεῖα βέβαια τῆς τοῦ ὠκεανοῦ γειτνιάσεως. Ἤδη τοῦ κύματος ὁ ῥόχθος ἠκούετο· ὁ Stuart διατάσσει τὴν ἐπίσχεσιν τῶν ἵππων τῆς συνοδίας· χωρεῖ μόνος, καὶ βλέπει τὰ κύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐν τῷ κόλπῳ Van Diemen κυλιόμενα· εἶτα προσφωνεῖ τοὺς ἑταίρους ἀγνοοῦντας εἰσέτι τὴν τοσαύτην γειτνίασιν. Θάλασσα! θάλασσα! κραυγάζουσι καὶ ῥίπτονται εἰς τὰ κύματα, φρενητιώδεις ἐκπέμποντες ἀνευφημίας.

Ἐνῷ δὲ ὁ Stuart τὴν μεγάλην αὐτοῦ συνετέλει διάβασιν, ἐκδρομαὶ ἄλλαι ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν ἐπιχωρίων κυβερνήσεων παρασκευασθεῖσαι, προϋτίθεντο νὰ ἐπανεύρωσι κἂν τὰ ἴχνη τοῦ Burke, ἀφοῦ δὴ ἦν ἀδύνατον πλέον νὰ σπεύσωσι πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ δὲ τούτῳ ὁ κ. Landsborongh ἀπάρας ἐκ Καρπενταρίας καὶ διελάσας τὴν ὑπὸ τοῦ Cooper διαῤῥεομένην κοιλάδα, ἐπανῆλθεν εἰς Μελβούρνην, οὐδὲν θετικὸν δυνηθεὶς νὰ μάθῃ περὶ τῆς τύχης τοῦ τάλανος περιοδευτοῦ (1861—1862). Τὴν αὐτὴν ἐπεχείρησε πορείαν καὶ ὁ κ. Mac-Kinlay, ἀλλὰ κατ'ἔξιν ἀντίθετον. Ἀφοῦ ἐν διαστήματι ἓξ ἑβδομάδων διατρέχων κατέλαβε τὰ ἔσχατα τῶν Squatters καταστήματα, ἅπερ ἤδη ἐξετείνοντο ὑπὲρ τὰς 660 λεύγας πρὸς ἄρκτον τῆς Ἀδελαΐδος, εἰσέδυσεν ἐν τῇ πετραίᾳ ἐρήμῳ κινδυνεύων νὰ καταποντισθῇ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐκεῖ ἔνθα μικροῦ δεῖν ὁ Sturt ἐκ δίψης ἀπέθνησκεν· τῇ δὲ 29 μαΐου 1862 καταλαβὼν τὸν ῥύακα Leichhardt, οὐ μακρὰν τοῦ στομίου αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν παλίῤῥοιαν πλημμυροῦσάν τε

καὶ ὑφιεμένην· ἀλλὰ κωλυόμενος ὑπὸ ἀδιαβάτων τελμάτων νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς παραλίας, ἐπανέκαμψε διὰ τῆς νεαρᾶς ἀποικίας (Queensland) αὐτός τε καὶ ἡ συνοδία ἐν οἰκτρᾷ διατελοῦντες καταστάσει, τῶν μὲν ἀνθρώπων στερουμένων τείου, σακχάρεος καὶ ἀλεύρου, τῶν δὲ πλείστων φορτηγῶν κτηνῶν ἀπολεσθέντων. Κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος θετικαὶ τέλος πάντων ἐλήφθησαν εἰδήσεις περὶ τῆς τοῦ Burke ἐκδρομῆς. Ὁ κ. Howitt ἀναχωρήσας ἐκ Μελβούρνης συνήντησε πράγματι τῇ 15 σεπτεμβρίου τὸν King, τὸν συνεταῖρον ἐκεῖνον, ὅστις περιποιηθεὶς τὸν Burke καὶ συμπαραστὰς αὐτῷ κατὰ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ στιγμὰς καὶ τὰς ὑστάτας αὐτοῦ ἀποδεξάμενος ἐντολὰς, εἶχεν εὑρὼν ἀντίληψιν καὶ προστασίαν παρά τινι αὐτοχθόνων φυλῇ· ὁ κ. Howitt μόλις ποτὲ ἠδυνήθη ν'ἀναγνωρίσῃ ἐν τῷ οἰονεὶ σκελετῷ ἐκείνῳ, ὃν πρὸ ὀφθαλμοῦ εἶχε, τὸν τοσοῦτο ῥωμαλέον ἄνδρα, οἷον ἐγίνωσκεν ἄλλοτε, τὸν King.

Σημειωτέαι ἐνταῦθα αἱ ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι τοῦ 1866 γενόμεναι ἐκδρομαὶ τῶν μὲν κκ. Lefroy, Hunt, Delisser, Hardwicke, Scholl, Cowle πρὸς δυσμὰς, τῶν δ' ἀδελφῶν Tardine κατὰ τὴν χερσόνησον Ὑόρκην. Κατ' αὐτὴν ἐπίσης τὴν περίοδον (1865) ἀρχικὰ γράμματα ἐπί τινος εὑρεθέντα δένδρου, διεγείραντα τοῦ Leichhardt τὴν ἀνάμνησιν, παρεκίνησαν εἰς νέαν περὶ ἀνευρέσεως τῶν ἰχνῶν αὐτοῦ ἐπιχείρησιν· καὶ ἡ μὲν διεύθυνσις ἀνετέθη τῷ ἐκ Queensland κ. Mac-Intyre, οὗτος δὲ ἐξεκίνησε μηνὸς ἰουνίου 1866, ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἀπεβίωσε κατὰ τὴν περίχωρον τοῦ ῥύακος Fraser, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ τῆς Καρπαντερίας κόλπου ἐκβάλλοντος· βραδύτερον δὲ ὁ κ. Gillmora ἀνεῦρεν ἐν Wantatto, χώρᾳ κειμένῃ παρὰ τὴν 25 μοῖραν Ν. Π. καὶ 140° μήκους, λείψανά τινα, ἅτινα ἐφαίνοντο προσανήκοντα εἰς τέσσαρας Εὐρωπαίους. Καὶ τοῦτο μὲν ἐγένετο τὸ 1871, τὸ δ'ἐπιὸν ἔτος ὁ περιοδευτὴς οὗτος ἀνεκάλυψεν εἰς 100 μιλίων ἀπόστασιν δυσμικώτερον περιστελίδας, τεμάχια ἀδιαβρόχου ὑφάσματος πρὸς κατασκευὴν σκηνῆς ἐπιτηδείου καὶ ἐπικαλύμματα κυανᾶ, τέλος δὲ κατὰ μῆνα ἰούνιον 1874 εἷς τις Andrew Hume καλούμενος διετάθη ὅτι ἐπανεῦρε Classen τὸν βοηθὸν τοῦ Leichhardt μεταξὺ τῶν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Stewart Greek οἰκούντων αὐτοχθόνων· ὅτι ὁ Classen διηγήθη αὐτῷ πῶς ὁ Leichhardt, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων, σταυιασάντων, ἀπέθανε θῦμα ἐξαντλήσεως καὶ δίψης οἰκτρὸν, καίπερ δ'ὑποστηριζόμεναι αἱ λεπτομέρειαι αὗται ὑπό τε τοῦ ὡρολογίου καὶ τοῦ γνώμονος τοῦ Leichhardt, ἅπερ ὁ Andrew Hume διατείνεται ὅτι εἶχεν ἀνευρὼν, οὐχ ἧττον ὅμως πολλὴν ἀπήντησαν δυσπιστίαν καὶ μέχρις ὧδε ἀγνοοῦμεν ἂν ἐπεβεβαιώθησαν.

Αἱ κατὰ τὴν Αὐστραλίαν ἐξερευνήσεις ἐῤῥωμενέστερον ἐπανελήφθησαν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τρισὶν ἔτεσιν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 1872 ἐκδρομὴ πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς κεντρικῆς Αὐστραλίας, ὀργανισθεῖσα ἐν Μελβούρνῃ τῇ φροντίδι τοῦ ἰατροῦ κ. Muller, ἐτέθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ernest Gilles. Ὁρμηθεῖσα ἐκ Chambers Pillar, βράχου ψαμμολιθικοῦ, ὑψηλοῦ μὲν περὶ τὰ 45 μέτρα, κειμένου δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς, τῆς διατεμνούσης νῦν τὴν αὐστραλιακὴν ἤπειρον ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, ἀπὸ τῆς Ἀδελαΐδος δηλονότι μέχρι τοῦ Δαρβινείου λιμένος εἰς μῆκος 3,240 χιλιαμέτρων καὶ διευθυνθεῖσα πρὸς τὰ δυτικοβόρεια, ἀπήντησε τὴν ὀρεινὴν ἄλυσον, ἥτις, φερώνυμος τῷ Macdonell Range, παρατείνεται εἰς τρεῖς μοίρας πρὸς δυσμάς. Αὐτοῦ δὲ τῆς πορείας γενόμενος ὁ περιοδευτὴς, χωρήσας πρὸς τὰ μεσημβρινοδυτικὰ, εὐρὺ ἀνεκάλυψεν ἀλατοῦχον ἕλος, ὅπερ Ἀμεδαίου λίμνην (Lake Amedeus) ἐκάλεσε, διακοσίων περίπου χιλιαμέτρων μῆκος μετροῦν. Ἀλλ' ὑπὸ λειψυδρίας ἀπειληθεὶς, ἠναγκάσθη ὁ κ. Gilles νὰ ἐπανακάμψῃ μέχρι τοῦ σημείου ἐξ οὗ ἐξεκίνησεν, ἄλλως θὰ κατελάμβανε πιθανῶς τὰς πηγὰς τοῦ ῥύακος Murchison. Εὐτυχέστερος τούτου ὁ συνταγματάρχης Egerton Warburton, κατώρθωσε νὰ συντελέσῃ αὐτὸς πρῶτος τὴν διὰ τῆς ἡμισείας δυσμικῆς μερίδος τῆς ἠπείρου διέλασιν, καθ' ἣν τοσοῦτοι τῶν προκατόχων αὐτοῦ ἀπέτυχον.—Ἀναχωρήσας ἐξ Ἀδελαΐδος ὁ κ. Warburton ἔφθασε κατὰ μῆνα δεκέμβριον τοῦ 1872 εἰς τὸν 1100 μίλια ἀφιστάμενον τηλεγραφικὸν σταθμὸν, τὸν ἐπικαλούμενον Alice Springs, ὁπόθεν ἀναχωρῶν τῇ 15 ἀπριλίου τοῦ 1873, ὅπως διευθυνθῇ πρὸς δυσμὰς, ἔφθανε μετὰ ἐννεάμηνον πορείαν εἰς Perth, πρωτεύουσαν τῆς δυσμικῆς κατὰ τὴν Αὐστραλίαν ἀποικίας. Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην μόνον ἓξ μηνῶν παρέλαβον ἐπιτήδεια, ἐξ οὗ καὶ μόνου ἔστιν εἰκάσαι οἵας ταλαιπωρίας ὁ συνταγματάρχης Warburton καὶ οἱ συνοπαδοὶ εἶχον νὰ ὑποστῶσι! Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐτράφησαν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ κρέατος τῶν καμήλων, αἵτινες εἰς τοσοῦτον ἰσχνότητος ἔφθασαν, ὥστε οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἐπεπόλαζε μόριον λίπους ἐν τῷ ὑπὸ τῆς σαρκὸς αὐτῶν παρασκευαζομένῳ ζωμῷ. Καταλαβόντες τὰς ὄχθας τοῦ ῥύακος Oakover, εὗρον τὴν κοίτην αὐτοῦ αὐχμῶσαν οὕτως ὥστε ἀπώλοντο ἂν πάντες ἐξηντλημένοι, εἰ μὴ δύο μεταξὺ αὐτῶν ἄνδρες, οὓς τὰ σκέλη ἠδύναντο εἰσέτι νὰ ὑποστηρίξωσιν, ἔφθανον τὴν προσεχεστάτην καταλαμβάνοντες κατοικίαν, τὴν τῶν κκ Grand, Harper καὶ Anderson, εἰς 150 μιλίων ἐκεῖθεν ἀπόστασιν κειμένην, ἐξ ἧς ἄφθονα μετεκόμισαν τὰ ἐπι-

τήδεια. Καὶ κατὰ μὲν τὴν φορὰν τῶν ὀρέων Mac-Dougall, φερωνύμων τοῦ κατασκευαστοῦ τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς, ἡ συνοδία εἶχεν εὑροῦσα νομάς τε καὶ ὕδωρ, κατὰ δὲ τὴν λοιπὴν πορείαν μέχρι τοῦ ῥύακος Oakover μόνον ψάμμων σωρείας καὶ κατηρημωμένον ἔδαφος. Τοὺς αὐτόχθονας φεύγοντας ἐπὶ τῇ προσπελάσει τῶν ὁδοιπόρων, περιγράφει ὁ κ. Warburton κατατακτέους «ἐν τῇ κατωτάτῃ βαθμῖδι τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους». Στερούμενοι καλυβῶν σκηνοῦσιν ὑπὸ ὑπὸ τὰς βάτους· ἡ πλήρης αὐτῶν ἐσθὴς συνίσταται εἰς ὀστοῦν ἐκ wallabus, ὅπερ διείρουσι διὰ τῶν ῥινῶν μόνοι οἱ ἄνδρες, τῶν γυναικῶν. . . . ὁλογύμνων μενουσῶν.

Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐξερευνήσεων τούτων ἐπῆλθε λύσις ζητημάτων ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀμφισβητουμένων τοιαύτη, ὥστε γινώσκεται νῦν ὅτι τὰ ἐνδότερα τῆς Αὐστραλίας οὔτε Κασπίαν τινὰ περιλαμβάνουσι θάλασσαν, οὔτε λίμνας μεγάλας, οὔτε ὄρη ὑψηλά· ὅτι τὸ ὑδρογραφικὸν καὶ ὀρεογραφικὸν κατ' αὐτὴν σύστημα ἀπεργάζονται σειραὶ λόφων ἀνατεινόντων εἰς ὕψος 600 περίπου μέτρων, ψαμμώδεις τοῦ ἐδάφους πτυχαί, ῥεύματα ὑδάτων σπανίως μονίμων καὶ ἀεννάων, εὑρεῖαι κοιλότητες, ἁλμυρὰ ἐνέχουσαι ὕδατα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σπανίως δὲ καὶ λίμνας σχηματίζουσαι. Καὶ ἔστι μὲν τέλματα, μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐξερεύνησις ἁπάσης τῆς ἐπιφανείας τῆς Αὐστραλίας ἐνδεῶς ἔχει εἰσέτι, καθόσον πρὸς ἄρκτον μὲν καὶ δυσμὰς ἡ χέρσος Tasman, πρὸς ἄρκτον ἡ χώρα Arnheim, πρὸς δὲ τὸ β ρειανατολικὸν ἥ τε χώρα Καρπενταρία καὶ ἡ χερσόνησος Ὑόρκης παρίστανται λευκαὶ ἐν τῷ χάρτῃ, πρὸς δυσμὰς δὲ καὶ πρὸς τὸ κέντρον καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἀπὸ τῆς 35^{0} μέχρι τῆς 20 μοίρας μεσημβρινοῦ πλάτους εὑρεῖαι ἁπλοῦνται ἐκτάσεις ἢ πάντη ἀνεξερεύνητοι, ἢ καθ' ἃς οἱ περιοδευταὶ σπανίας καὶ μεμονωμένας ἐποιήσαντο ἐπισκέψεις, ὥστε οὐδεμίαν λέγει τις ὑπερβολὴν διατεινόμενος ὅτι ἐκ τῶν 6,353,000 χιλιαμέτρων, τῶν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς μεγαλονήσου συνιστώντων, ὑπὲρ τὸ τρίτον εἰσέτι ὑπολείπεται τὸ ἐξερευνητέον, τοῦθ' ὅπερ ἐν χρόνῳ γενήσεται πάντως· ἀλλ' ὅμως οἱαδήποτε κἂν ὦσι τὰ ἐκ τῆς ἐξερευνήσεως πορίσματα, ἐκ τῶν προτέρων δὲν φαίνονται ἐπιτήδεια κατά γε τὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας διδόμενα νὰ ἐξαλλοιώσωσι τὴν ἰδιοφυῆ φυσιογνωμίαν, οἵαν οὐσιωδῶς μέχρις ὧδε καταμανθάνομεν, καὶ οἵαν περιοδεῖαι ἐπὶ τεσσαράκοντα διεξαγόμεναι ἔτη διετύπωσαν ἐπὶ τὴν παράδοξον ταύτην χώραν, τὴν τοσοῦτον ἀλλοίαν κατὰ τὸ ζωϊκὸν καὶ φυτικὸν βασίλειον ἀπό τε τοῦ παλαιοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου.

Ἐν Ἀρτάκῃ, τῇ 6 ἰουνίου 1878.

Ν. Κ. ΑΗΜΝΙΟΣ, ἰατρός.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΙΣΙ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΥΣΕΒΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.

(Wohlwollen). (*)

Ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἠθικὴ συναντῶνται ἐν τῇ θεμελιώδει αὐτῶν ἀρχῇ, ὅτι ἡ εὐσεβικὴ ἀγάπη εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ἠθικότητος· διὸ αὕτη ἔντε τῇ ἠθικῇ καὶ ἐν τῷ βίῳ ἀμέσως, ἄνευ δηλαδὴ ἐμμέσου σκοποῦ τὰ μάλιστα εἶναι ἀγαστή. Ὅσον δὲ καὶ ἂν ἦναί τις τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἐπιλήσμων ἢ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν ποικίλως κηλιδωτός. — «Ἦτο καλός τις ἄνθρωπος!» λέγομεν, διὰ τοῦ καλὸς ὑποδηλοῦντες τὴν εὐσεβικὴν ἡμῶν ἀγάπην.—Ἀφ' ἑτέρου δ' ἀπαντῶμεν τὸν ἄστοργον ἐγωϊσμόν, ὅστις προσβάλλει τῆς κοινωνίας τὴν ἠθικὴν ὕπαρξιν, διότι ἀντὶ πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς θέτει τὴν «bellum omnium contra omnes» (πόλεμος πάντων κατὰ πάντων), κατάστασις ἣν τὰ διακωλύοντα τοῦ δικαίου ὅρια, ὡς καὶ τὸ τῆς ἀνταποδόσεως σύστημα, μάτην προφυλάττουσιν ἐκ τῶν βδελυγμιῶν ὑπερβολικῶν διαβημάτων.

Τῇ ἀγωγῇ δὲ ἀνήκει ἡ δύσκολος τέχνη τὴν εὐσεβικὴν ἀγάπην νὰ καταστήσῃ ἠθικὴν τοῦ παιδὸς δρᾶσιν. Ἡ τοῦ πλησίον ἀγάπη, ὡς ὁ χριστιανισμὸς αὐτὴν εὐστόχως ὁρίζει, μένει πάντοτε ἐν τῶν δυσχερεστάτων φρονημάτων.

Ὅ τε θαυμασμὸς πρὸς τὸ λαμπρὸν καὶ ὡραῖον καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἀγαθοῦ εἰσιν αὐθόρμητα συναισθήματα, φυσικαὶ ῥοπαί. Ἡ ἠθικὴ ὅμως, ἥτις προκαλεῖ μείζονα ἐν ἡμῖν σκέψιν ὑπὸ τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην ὑπονοεῖ τὸ ἀεὶ ἕτοιμον φρόνημα, ἵνα ἡ τοῦ πλησίον εὐημερία ἐν τῇ περιοχῇ τῆς εὐσεβικῆς διατελῇ ἀγάπης, ἀποβαίνουσα ἀντικείμενον προσφιλοῦς κλίσεως, ἂν καὶ ἡ πρώτη συνάντησις ἢ μακρὰ κοινωνία οὐδεμίαν ἀφορμὴν πρὸς κλίσιν καὶ ὑπόληψιν παρέχωσιν· ἔτι καὶ ἂν αἰσθητικὴ ἢ ἠθικὴ δυσμορφία ὑπάρχῃ ἢ ἀποκρουστικῶς ἐπιδρᾷ ἡ καθ' ἡμῶν ἐπενεχθεῖσα κακοβουλία. Δὲν πρέπει ἡ εὐσεβικὴ αὕτη ἀγάπη νὰ διδάσκηται καὶ ἀσκῆται; καὶ ἐπειδὴ ἐκ ταύτης ἡ ὑψίστη ἐξαρτᾶται κρίσις τῆς ἠθικῆς καταστάσεως, δὲν πρέπει αὕτη νὰ ἐπασχολῇ τὰ μάλιστα τὴν προσοχὴν τοῦ παιδαγωγοῦ;

Ἤθελε δὲ εἶσθαι ἄσκοπον ἡ παιδαγωγικὴ τὴν πρὸς εὐσεβικὴν ἀγάπην μόρφωσιν ἐξ ὁλοκλήρου τῷ θρησκευτικῷ μαθήματι καὶ τοῖς ποικίλοις αὐτοῦ μέσοις ν' ἀναθέτῃ. Ὁ κόσμος τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων καὶ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἀποτελοῦσι σήμερον—πρέπει ἀτυχῶς νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν—δύο ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων σφαίρας. Πόῤῥω δ' ἀπέχει ἡ θρησκευτικὴ συνείδησις τοῦ ν' ἀποτελῇ ἀρχὴν, καθ' ἣν ἡ κοινωνία πάσας τὰς τάσεις αὐτῆς ῥυθμίζει. Ὅθεν ὁ μεταξὺ τῶν δύο ἐν λόγῳ κόσμων δυασμὸς καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ στείρωσις τῶν θρησκευτικῶν τῆς πίστεως παραστάσεων διὰ τὸν πρακτικὸν βίον εἶναι ἀναμφίλεκτον γεγονός. Ἀπέναντι δὲ τοῦ λυπηροῦ τούτου γεγονότος ἀνάγκη ἡ παιδαγωγικὴ, ἥτις κύριον μορφώσεως ἀντικείμενον δὲν ἔχει τὸν ἰδανικὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν πραγματικὸν ἐπὶ γῆς βιοῦντα, νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς πρὸς εὐσεβικὴν ἀγάπην μορφώσεως αὐτοῦ.

Τῆς δ' ἀγάπης ταύτης, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἄνευ αἰτίου (motivlos) οὔσης, ἀδύνατος ἀποβαίνει πᾶσα ἔμμεσος προσαγωγή. Ἐπειδὴ δ' ἀφ' ἑτέρου ἕκαστον ψυχολογικὸν φαινόμενον ἀδύνατον μεμονωμένον νὰ παρίσταται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἀποῤῥέει ἐκ τῆς ἀπεργασίας τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, διὰ τοῦτο κύριον τῆς ἀγωγῆς μέλημα εἶναι τὴν ἀπεργασίαν ταύτην τοῦ συνειδότος, ἐξ οὗ ὁ βλαστὸς τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης ἐκφύεται, συνήθη νὰ καταστήσῃ.

Ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος εἶναι μᾶλλον ἰδιοτελὴς ἢ εὐεργετικός. Ἕκαστος δὲ τοιοῦτος ἔχει ἑαυτὸν ὡς πρῶτον πλησίον — amor incipit akego — ὁ Κάϊν φονεύει τὸν Ἄβελ· ὁ πόλεμος δὲν παύει ἔτι καὶ νῦν ν' ἀποτελῇ τὸ οὐσιῶδες περιεχόμενον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας· τὰ δὲ δικαστήρια βρίθουσιν ὑποθέσεων, προερχομένων ἐξ ἰδιοτελείας καὶ κακουργιῶν. Ἡ δὲ εἰκὼν αὕτη ἤθελε τερατωδεστέρα φανῆ, ἐὰν μὴ ὑπῆρχον ἀφορμαὶ ἐντὸς τῆς φυσικῆς σφαίρας ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀφιεροῖ τις τὸ φρόνημα αὐτοῦ ἑτέροις. Διότι ἡ ὁρωμένη λύπη λυπεῖ καὶ τὸν θεώμενον αὐτὴν, ἣν οὗτος ὡς ἰδίαν αὐτοῦ συναισθάνεται καὶ σπεύδει πρὸς καταπραΰνσιν. Οὕτω δὲ ἐπιφαίνεται ἐν αὐτῷ ἡ συμπάθεια, ἥτις ἄγει πρὸς τὴν εὐεργεσίαν—ἡ δὲ εὐεργεσία εἶναι ἡ ἀσφαλεστάτη πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἀγάπην ὁδός Ἡ παιδαγωγικὴ δέον νὰ ἐπωφεληθῇ τὰς ἀφορμὰς ταύτας, κυρίου μελήματος αὐτῆς ὄντος ἀντὶ τῆς χαιρεκακίας τὴν συμπάθειαν, ἀντὶ τοῦ φθόνου τὸ συνήδεσθαι, ἀντὶ τῆς κακουργίας τὴν εὐεργεσίαν ἐνωρὶς νὰ ἐνσταλάξῃ τοῖς παισί.

Τὴν δὲ ἀγανάκτησιν (Unwillen), ἥτις λίαν εὐκόλως μετατρέπεται εἰς κακοβουλίαν, δέον ἡ ἀγωγὴ νὰ συνέχῃ. Ὁ παῖς ὑπόκειται μεθ' ὑπερβολῆς τῇ ὀργῇ καὶ ἡ ἀγανάκτησις εἶναι εἴδός τι ὀργῆς καὶ μάλιστα λίαν συνήθως· διότι αὕτη εἶναι ἀποστροφὴ παρόντος τινός. Πόσον εὐκόλως ἐγείρεται ἐν τοῖς παισὶν ἡ ἀγανάκτησις! πόσον συχνὰ ἐκρήγνυται αὕτη κατὰ ἐφήβου ἢ ἀνδρὸς καθεστηκυίας ἡλικίας! Πολλάκις αὕτη ἀντιμάχεται τὸν σκοπὸν τῆς βουλήσεως καὶ ἐπιθυμίας ἡμῶν. Ἐπιχειροῦμεν ἵνα ἐλαττώσωμεν ἢ ἀποσοβήσωμεν αὐτὴν, ἀλλ' ὁ παῖς ἀνθίσταται, αὐξανούσης τῆς ἀγανακτήσεως αὐτοῦ. Ποίαν δὲ καὶ ἡλίκην ἔντασιν αὕτη ἐν τῷ παιδὶ προσκτᾶται ἕνεκα τῆς ὀλιγωρίας ἐν δέοντι πρὸς ἀποσόβησιν αὐτῆς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν. Ἐὰν δὲ αὕτη στραφῇ κατὰ ξένης βουλήσεως, ὅπερ οὐχὶ σπάνιον, ἀποβαίνει κακοβουλία ἣν ἡ ἀγωγὴ ἀνάγκη νὰ θεραπεύσῃ.

Ἀλλ' ἡ φύσις παρέχει ἡμῖν πρὸς τοῦτο καὶ ἑτέραν τινὰ ἀρωγήν. Μετριάζει δηλαδὴ τὴν φυσικὴν ἰδιοτέλειαν διὰ τῆς ὁρμῆς πρὸς κοινωνίαν μετὰ τῶν ὁμοίων ἡμῖν. Ἀλλ' ἡ ὁρμὴ αὕτη καθ' ἅπασαν τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ἀνάγκη ν' ἀφεθῇ ἐλευθέρα· διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει παράγονται οἱ πικροὶ καρποὶ τῆς μισανθρωπίας καὶ τοῦ ζοφεροῦ φρονήματος.

Ὅθεν ἀνάγκη ν' ἄγηται ὁ παῖς ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμπαικτόρων αὐτοῦ καὶ νὰ παρέχηται αὐτῷ ἀφορμὴ τὸ φρόνημα αὐτοῦ νὰ ἀφοσιοῖ τοῖς ἄλλοις. Ἀνάγκη δὲ νὰ διεγείρωνται ἐν αὐτῷ αἰσθήματα συμπαθείας, κλίσις πρὸς εἰλικρινῆ φιλίαν, ἥτις εὐκόλως ἐν τῷ μέσῳ ὁμηλίκων ἀναπτύσσεται. Οὕτω δὲ ὁ βίος ἀποβαίνει ἀξιολογώτατον σχολεῖον πρὸς μόρφωσιν τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης. Οὐδὲν ἑπομένως ἐπιβλαβέστερον ἢ ἡ ὑπὸ τῆς κακῆς ἀγωγῆς διατάραξις τῶν περὶ τῆς ἀξίας τῶν σχέσεων τοῦ φρονήματος ἐννοιῶν τοῦ παιδὸς ἢ ἡ ἀδέξιος ποδηγέτησις πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Τὰ προανηνεγμένα φυσικὰ βοηθήματα πρὸς ἀποσόβησιν τῆς φυσικῆς ἰδιοτελείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσαγωγὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης ἤθελον εἶσθαι ἀνεπαρκῆ πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ συνέβαλλεν ἕτερος ἐπὶ ἰσχυρῶν ἐπερειδόμενος ὁρμῶν δεσμὸς, ὁ δεσμὸς τοῦ φίλου. Ὁ δεσμὸς οὗτος ἄγει τὸν ἄνθρωπον πρὸς σχηματισμὸν οἰκογενείας, ἥτις εἶναι τὸ ἀληθὲς τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης σχολεῖον. Τῆς οἰκογενείας πολλαπλασιαζομένης, συμπολλαπλασιάζεται μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἀγάπη Ἔνθα ὅμως ἡ φυσικὴ αὕτη καὶ ἠθικὴ πηγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐκλείπει ἢ ταπεινοῦται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἀξίας, ἐκεῖ ἀπαντῶσιν αἱ εἰδεχθέστεραι εἰκόνες τῆς ἰδιοτελείας Μόνη ἑπομένως ἡ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τὰ μάλιστα συμβάλλει πρὸς ἠθικοποίησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Μέχρι δὲ τίνος σημείου ἡ ἔλλειψις οἰκογενειακοῦ βίου εἰς ἠθικὴν χαλάρωσιν ἄγει τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς

(*) Monatsblätter für wiss. Pädagogik von Ziller.

μαρτυροῦσιν εὐγλωττότατα ἄλλα τε πολλὰ καὶ αἱ νεώτεραι κοινωνιστικαὶ τάσεις, αἵτινες καὶ τὸν γάμον καὶ τὴν θρησκείαν ἀπαναίνονται.

Διατί ὅμως τὰ συνήθη οἰκοτροφεῖα δὲν δύνανται ν' ἀντικαθιστῶσι τὴν οἰκογένειαν ἐν πᾶσι; (¹)— Διότι τὰ τοιαῦτα οὐδεμίαν κέκτηνται ἱκανότητα, ἵνα τῇ ἐν λόγῳ ἀγάπῃ εὑρεῖάν τινα καὶ ἀσφαλῆ ὑποστρώσωσι βάσιν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν δύναται ἀτιμωρητεὶ νὰ παραβαίνῃ τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους. Ὅθεν οἱ παῖδες οἱ ἐν τοιούτοις καπηλείοις ἐνδιαιτώμενοι ἀποστεροῦνται σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι πάντων τῶν ἐν λόγῳ εὐγενεστάτων αἰσθημάτων.

Ἕτερος δὲ ψυχολογικὸς νόμος, ὅστις ἐν τῇ πρὸς μόρφωσιν εὐσεβικῆς ἀγάπης ἐργασίᾳ δέον νὰ λαμβάνηται ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν εἶναι, ὅτι τὸ ἰσχυρότερον μέσον πρὸς ἐπίῤῥωσιν τοῦ φρονήματος εἶναι ἡ συνεχὴς αὐτοῦ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις. Διότι ἡ ἐπενέργεια τῶν ἐκδηλώσεων τῶν ψυχικῶν ἡμῶν καταστάσεων, ἐφ' ἑαυτῶν εἶναι μεγίστη· οἷον· αὐτομάτως ἐπιγίνεται ἡμῖν συνοφρυουμένοις ἢ συνάγουσι τὴν πυγμὴν ὀργή· ὁ ἠθοποιὸς ἀποῤῥίπτει τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ὄνομα καὶ ἀναλαμβάνει ἕτερον καὶ τῷ ὑποκριτῇ προσφύεταί τι τῆς ἀρετῆς. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ μὴ ὑποτιμῶμεν τὴν πρὸς τὰ ἔσω ἐπιῤῥοὴν τῶν τῆς εὐγενείας τρόπον· διότι οὗτοι τὰ μάλιστα διευκολύνουσι καὶ ἄγουσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἀγάπην. Ἐνῷ δέ τινα, καθ' οὗ ἴσως εἴμεθα κακῶς διατεθειμένοι, διὰ τοῦ καλὴν ἡμέραν ἢ πῶς ἐκοιμήθητε κτλ. προσαγορεύομεν, διευκολύνομεν τὴν ἄρσιν τῆς διαφορᾶς τῆς ἀντιλήψεως καὶ τοῦ φρονήματος, ἐν ᾧ ἡ δυσμένεια ἐνῴκει. Ἄνευ βλάβης ἑπομένως τοῦ ἀληθοῦς φρονήματος δύναται ἡ ἀγωγὴ νὰ ἀπεργάζηται φρονημάτων ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις, καίπερ μὴ ὑπαρχόντων, διότι ταῦτα, ὡς εἴπομεν, τὴν πρόσκτησιν τῆς ἐν λόγῳ ἀγάπης διευκολύνουσιν. Οὐχὶ δὲ μόνη ἡ πίστις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη δεῖται καλλιεργείας, ἧς ἄνευ ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ. Ὅθεν τοῖς προσφιλῶς πρὸς ἀλλήλους διακειμένοις δὲν ἐπαρκεῖ μόνη ἡ μυχία καὶ ἀνέκφραστος ἀγάπη, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἐξωτερικὴ ταύτης ὑπ' αὐτῶν ἐκδήλωσις. Ἐφόσον δὲ αἱ ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις τελοῦνται συχνότερον, τοσοῦτον μᾶλλον ἐνισχύεται αὕτη.

Ε. Α. ΚΕΧΑΓΙΑΣ.

(¹) Ἐνταῦθα ἐννοητέον τὰ παιδοκαπηλεῖα.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΙ
ΚΑΙ Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.

(Ὑπὸ Ε. Rossi de Giustiniani).

Β'.

Αἱ περὶ σχηματισμοῦ καὶ ἀρχῆς, οὐ μόνον τοῦ πλανήτου ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων, θεωρίαι τοῦ περικλεοῦς Λαπλακίου, εἴπερ τι καὶ ἄλλο περὶ κοσμογονίας σύστημα, εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν καὶ μελέτην τῶν σοφῶν.

Πάντες σχεδὸν οἱ ἀστρονόμοι καὶ γεωλόγοι νομίζουσι σήμερον ὅτι καὶ ἡ Γῆ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι τοῦ συστήματος ἡμῶν πλανῆται ἀπεσπάσθησαν ἐν ἀρχῇ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἐῤῥίφθησαν ἐν τῷ διαστήματι κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις τῇ ἐνεργείᾳ τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως.

Τὴν μεγάλην ταύτην τοῦ μεγάλου γεωμέτρου ἰδέαν ἔτι μᾶλλον βεβαιοῖ ἡ χημικὴ τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν κόσμου σύστασις, ἀποδειχθεῖσα σήμερον διὰ τῆς θαυμαστῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἀναλύειν τὸ φῶς. Ἡ οὐράνιος χημεία ἀπέδειξεν ὅτι γῆ τε καὶ ἥλιος ἐκ τῆς αὐτῆς σύγκεινται ὕλης, ὅτι οἱ πλανῆται δὲν εἶναι ἑτερογενεῖς καὶ ὅτι ἡ αὐτὴ γένεσις ἅπαντας συνδέει.

Ταύτας τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης παραδεδεγμένας κοσμογονικὰς τοῦ Λαπλακίου ἰδέας ἔσχον ἐπίσης πλεῖστοι παλαιοὶ φιλόσοφοι.

Ὅ τε Πλάτων καὶ ὁ Πυθαγόρας ἐπίστευον ὅτι οἱ πλανῆται εἶχον γεννηθῆ ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαίρας.

Ὁ Πλάτων μάλιστα, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀγαπῶν καὶ ἐκτιμῶν τὴν ἀστρονομίαν καὶ λέγων ὅτι ἡ ὅρασις ἐδόθη τῷ ἀνθρώπῳ ἵνα θαυμάζῃ τὰ οὐράνια σώματα καὶ ἀνευρίσκῃ τοὺς διέποντας αὐτὰ νόμους εἶχε μαντεύσει ὅτι οἱ πλανῆται, οὓς καλεῖ ὄργανα τοῦ χρόνου, ἐν ἀρχῇ ἐξηκοντίσθησαν εἰς τὸ διάστημα κατὰ γραμμὴν εὐθεῖαν καὶ ὅτι ἡ βαρύτης, μᾶλλον δὲ ἡ ἕλξις μετέβαλε τὴν κίνησιν ἐκείνην εἰς κυκλοτερῆ.

Ὅ,τι λοιπὸν σύμπασα ἡ ἀρχαιότης εἶχεν ὑπονοήσει, τοῦτο μαθηματικῶς ἀπέδειξεν ὁ περιώνυμος Ἄγγλος Ἰσαὰκ Νεύτων, ἐξαγαγὼν ἐκ τῶν ἀθανάτων κεπλερείων νόμων τὴν μεγάλην τῆς παγκοσμίου ἕλξεως ἀρχήν.

Ὁ Ἀμυῶτος λέγει ὅτι ὁ Πλούταρχος, ἐν τῇ περὶ τῆς ἐν τῇ σελήνῃ φαινομένης μορφῆς πραγματείᾳ αὐτοῦ, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν στωικῶν ἐπικουρείων καὶ περιπατητικῶν, διότι οὐ μόνον ἐπίστευον εἰς τὴν ἕλξιν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκάλεσαν αὐτὴν ἀσώματον ψυχὴν ἐπὶ τῆς ὕλης ἐνεργοῦσαν.

Ὥστε ἄκων ὁ Πλούταρχος γνωρίζει ἡμῖν τὴν τότε πασίγνωστον ἀλήθειαν ταύτην ἐπιπροστιθεὶς, ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ, ὅτι ἡ μικρὰ σφαῖρα τῆς σελήνης δὲν πίπτει ἐπὶ τῆς Γῆς, διότι, κατὰ τοὺς εἰς τὴν ἕλξιν πιστεύοντας, αἰωρεῖται ὑπὲρ τὸν ἡμέτερον πλανήτην, βιαίως κυκλικῶς περιτρέχουσα, ὡς λίθος ἐν σφενδόνῃ.

Ὁ δ' Ἀναξαγόρας, ἐρωτηθεὶς διατί τὰ οὐράνια σώματα κρατοῦνται ἐν τῇ τροχιᾷ αὐτῶν μεθ' ὅλην αὐτῶν τὴν βαρύτητα, ἀπεκρίθη ὅτι ἡ ταχύτης τοῦ δρόμου αὐτῶν κρατεῖ αὐτὰ καὶ ὅτι ἂν ἡ ἰσχυρὰ αὕτη κίνησις χαλαρωθῇ, ἡ ἰσορῥοπία θέλει ταραχθῆ καὶ ὅλη ἡ μηχανὴ τοῦ κόσμου θέλει καταστραφῆ. «Τῇ σφόδρα δὲ περιδινήσει συνιστάναι καὶ ἀναθέντα κατενεχθήσεσθαι» (Διογ. Λαερτ. περὶ Ἀναξαγ. βιβλ. β' 12).

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ λέγει ὅτι ἡ γηΐνη σφαῖρα εἶναι πανταχοῦ κέντρον ἕλξεως καὶ ὅτι ἡ δύναμις, μεθ' ἧς σῶμά τι τείνει πρὸς τὸ ὅμοιον αὐτῷ, εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ὄγκον αὐτοῦ.

Ὁ ἐκλεκτικὸς φιλόσοφος Σιμπλίκιος ἐπίσης παραδέχεται ὅτι ἡ κεντρόφυξ δύναμις ἀντισταθμίζει τὴν βαρύτητα καὶ ὅτι αὐτοῦ κεῖται τὸ μυστήριον τῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων ἰσορῥοπίας.

Ὁ Ἰωάννης Φιλίππων ἀποδίδωσι τὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων σωμάτων εἰς ἀρχικήν τινα ὤθησιν, εἰς διηνεκῆ τάσιν πρὸς πτῶσιν.

Πρὸς τούτοις οἱ παλαιοὶ ἐγίνωσκον ὅτι ἐπιταχύνεται ἡ κίνησις τῶν σωμάτων καὶ ὅτι ἡ πτῶσις αὐτῶν διαφέρει κατὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν μεσολαβούντων. Ἐγίνωσκον ἐπίσης ὅτι σῶμά τι τόσῳ πλείονα κίνησιν προσκτᾶται, ὅσῳ μᾶλλον ἀπομακρύνεται ὅθεν ἤρξατο πίπτον.

Ὁ μὲν Χάλλεϋ καὶ ὁ νευτωνικὸς Κλάρκιος ἀπέδωκαν εἰς ἀπόκρυφον φαινόμενον τὴν ἕλξιν, τὴν καταπλητικὴν ἐκείνην καὶ μυστηριώδη δύναμιν, ἥτις ἡλιόν τε καὶ πλανήτας κρατεῖ ἐν τῇ ἰδίᾳ τροχιᾷ, ἐν παντὶ μορίῳ τῆς ὕλης εὑρισκομένη· ὁ δὲ Κοπέρνικος νομίζει αὐτὴν συμφυὲς τῇ ὕλῃ στοιχεῖον, καὶ ὁ Νεύτων, ὅτι ἡ δύναμις, δι' ἣν παρεκκλίνουσι τῆς εὐθυγράμμου κινήσεως τὰ οὐράνια σώματα, εἶναι ἀποτέλεσμα πνεύματος τὰ μάλιστα λεπτεπιλέπτου καὶ ἀνὰ τὴν φύσιν διακεχυμένου.

Καὶ σήμερον γινώσκομεν ὅτι τὸ οὐράνιον διάστημα πληροῦται ἐξ ὕλης ἀπείρως λεπτῆς,, αἰθέρος ἢ παγκοσμίου ῥευστοῦ συνήθως καλουμένης. Τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὑγροῦ τούτου μαθηματικῶς ἀπέδειξαν αἱ ἀναλύσεις τοῦ Γιουγκ, Φρέσνελ καὶ Ἀραγὼ, τὰ δὲ φαινόμενα τοῦ φωτὸς τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἔχουσιν ἀρχήν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ στωικοὶ ἐφρόνουν ὅτι τὸ αἰθέριον τοῦτο ὑγρὸν ἀποτελεῖ τοὺς δεσμοὺς τοῦ κόσμου, ὁ δὲ Ἀναξαγόρας εἰς τὸν περιῤῥέοντα τοῦτον αἰθέρα ἀπέδιδε πυροειδῆ φύσιν, ὑπολαμβάνων αὐτὸν ὡς πνεῦμα, πάσης ὕλης διακρινόμενον, διεισδύον καὶ συνάπτον πάντα τὰ ὁμογενῆ μόρια. Πρὸς δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ἀξιῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει κενὸν, τοῦ αἰθέρος τούτου ἐκήρυσσε τὴν ὕπαρξιν, καλῶν αὐτὸν θεῖον ἐν τῇ περὶ κόσμου βίβλῳ αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὀνομάζει αὐτὸν παμφανόωντα, ἤγουν ἀκτινοβόλον καὶ αὐτόφωτον. Τὴν ἐκδοχὴν δὲ ταύτην μαρτυρεῖ καὶ ἡ ῥίζα τῆς λέξεως, διότι αἴθειν καίειν. Ἐν τῇ σανσκριτικῇ τὸ παγκόσμιον ῥευστὸν καλεῖται âschtra, ἐξ ἧς βεβαίως ἡ ἑλληνικὴ λέξις ἄστρον.

Ἀλλ' ὅτε Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐφρόνουν ὅτι ἡ λέξις αἰθὴρ παράγεται ἐκ τοῦ ἀεὶ θεῖν. ὅπερ σημαίνει ἀένναον περιφοράν. Προσέτι ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος ἐνόμιζεν ὅτι τὸ θεῖον τοῦτο πνεῦμα ἐνεργεῖ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἀψύχου καὶ παχυλῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ζώντων ὀργανισμῶν· ἐκάλει δὲ αὐτὸ πνευματοειδῆ οὐσίαν, τὸ αὐθόρμητον καὶ αὐτοκίνητον τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσαν. Οἱ πυθαγορικοὶ ἐνόμιζον αὐτὴν πέμπτον στοιχεῖον, ἄπειρον ἔχον τὴν λεπτότητα καὶ καταπληροῦν τὸ πᾶν καὶ ὁ Πλάτων ἐκάλει αὐτὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου, ἤτοι οὐσίαν αὐτοκίνητον.

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ μὲν Κέπλερος φρονεῖ ὅτι πνευματοειδεῖς οὐσίαι εἶναι αἰτίαι τῆς ἐν τῷ παντὶ κινήσεως καὶ καλεῖ αὐτὰς κινητικὰ πνεύματα, ὁ δὲ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἀποφαίνεται ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ ὕπαρξις παγκοσμίου ἀρχῆς, ἐν τοῖς στοιχείοις διακεχυμένης.

Ὁ μέγας Νεύτων ἔγραφε, τῇ 28 φεβρουαρίου 1678, πρὸς τὸν Ῥοβέρτον Βόϋλον. «Ἐν τῷ αἰθέρι ζητῶ τὴν αἰτίαν τῆς ἕλξεως». Ἰδοὺ πρὸς τούτοις ὅ,τι λέγει ἐν τῷ περὶ μαθηματικῶν ἀρχῶν βιβλίῳ αὐτοῦ.

« Λεπτότατον πνεῦμα διεισδύει εἰς πάντα τὰ σώματα· κρυπτόμενον ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν, ἕλκει τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ τὰ μόρια τῶν σωμάτων ἐκ μεγίστων ἀποστάσεων. Τὰ μόρια ταῦτα συνάπτονται ὄντα προσεχῆ, διὰ δὲ τοῦ πνεύματος τούτου τὰ σώματα ἐνεργοῦσιν εἰς μεγίστας ἀποστάσεις, ἕλκοντά τε καὶ ἀπωθοῦντα τὰ γείτονα σωμάτια. Ἐκ τῶν δονήσεων τῆς πνευματοειδοῦς ταύτης οὐσίας ἐξεγείρονται τῶν ζώων τὰ αἰσθήματα καὶ, τῆς βουλήσεως ἐπιταττούσης, κινοῦνται τὰ μέλη αὐτῶν».

Ὁ δὲ Λεϊβνίτιος, ἐν τῇ ἑαυτοῦ Θεωρίᾳ τῆς κινήσεως πάντα φυσικὸν ἢ τεχνητὸν μηχανισμὸν ἑρμηνεύει διὰ μιᾶς καὶ μόνης αἰτίας, ἤτοι διὰ τῆς περὶ τὴν σφαῖραν περιφορᾶς τοῦ αἰθέρος.

Ὁ Λαπλάκιος ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ συστήματος τοῦ παντὸς ἔγραψε τοὺς ἀξιομνημονεύτους τούτους λόγους.

« Ὁποία καὶ ἂν ἦναι ἡ φύσις τῆς αἰτίας τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος, ἐπειδὴ παρήγαγεν ἢ διηύθυνε τὰς κινήσεις τῶν πλανητῶν, πάντως περιέβαλε πάντα ταῦτα τὰ σώματα καὶ δὲν δύναται νὰ ἦναι ἄλλο τι, ἢ ἄπειρον ῥευστὸν, διότι εἶναι τεραστία ἡ χωρίζουσα τὰ σώματα ἀπόστασις».

Ὁ Ἀραγὼ καὶ Βαβινέτος εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ διάστημα πληροῖ ἀπείρως ἀραιὰ ὕλη· ὁ δεύτερος μάλιστα λέγει, περὶ ἠλεκτρισμοῦ λαλῶν, ὅτι «οὗτος εἶναι ἓν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ λεπτοτάτου καὶ παγκοσμίου τούτου ῥευστοῦ, οὗ τὴν ὕπαρξιν μαθηματικῶς ἀποδείκνυσιν ἡ θερμότης τοῦ φωτός».

Τὴν ἐν τῇ περιοδικῇ τάξει τῶν κομητῶν παρατηρουμένην ἐπιτάχυνσιν μόνη ἡ ἀντίστασις τοῦ αἰθέρος προξενεῖ. Ὁ κομήτης τοῦ Ἔνκ ἔτι καταφανέστερον ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν ὕπαρξιν τοῦ παντογενοῦς τούτου αἰθέρος, τείνοντος νὰ ἐλαττώσῃ τὴν κεντρόφυγα δύναμιν. Φαίνεται μὲν ἀντιφατικὸν ὅτι, καίπερ τοῦ κομήτου εὑρίσκοντος ἀντίστασιν ἐν τῇ αἰθερίᾳ ταύτῃ οὐσίᾳ, οὐχ ἧττον ἡ κίνησις αὐτοῦ ἐπιταχύνεται· ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ αὔξει ἡ ἑλκτικὴ τοῦ ἡλίου δύναμις, ἕπεται ὅτι μόνη ἡ ἀντίστασις οἱασδήποτε μεσολαβούσης ὕλης δύναται νὰ ἐπιβραδύνῃ τοῦ κομήτου τὴν κίνησιν. Ἐλαττουμένης δὲ τῆς στιγμιαίας ταχύτητος, ὁ κομήτης, ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἑλκόμενος, πλησιάζει πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῷ μείζονος ταχύτητος.

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπειράκις τῶν κομητῶν πυκνότεροι πλανῆται, ἐξ ἴσου ὑφίστανται τὴν ἀντίστασιν ταύτην· ἴσως δὲ μετὰ μυριάδας ἐνιαυτῶν ἐλαττωθῶσιν ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ταύτης αἱ διαστάσεις τῆς τροχιᾶς αὐτῶν καὶ, ἐὰν μὴ ὑπάρξῃ ἐπανορθωτική τις δύναμις, θέλουσιν ἀποῤῥοφηθῆ ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Ἐν τῇ Ἐκθέσει περὶ τῆς διαφανείας τῶν οὐρανῶν ὁ Ὄλβερς λέγει ὅτι τὸ ῥευστὸν παρακωλύει πως τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων καὶ προφυλάσσει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς φωτοβόλου τάσεως πάντων τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων ἡλίων, οἵτινες, ἄνευ τοῦ διαφανοῦς τούτου πέπλου, ἤθελον λάμπει ἐπὶ τοῦ οὐρανίου θόλου ὡς ὁ ἡμέτερος κεντρικὸς ἀστήρ. (Ἀκολουθεῖ).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.—Ἐν σελίδι 455 στίχ. ι' ἀνάγνωθι. ὑπελαμβάνετο, ἐν σελ. 456, στήλῃ β' στίχ. λδ' ἀνάγ. ἔλξιν. ἐν σελ. 457, στίχ. λε' ἀνάγ. Λαπλακίου. στίχ. η' ἀνάγν. γεωμετρία· στίχ. κς' νάγν. Διοφάντῳ· στίχ. κθ' ἀνάγ. ἤθελεν εἶναι.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΓ'.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνει τῷ Καρύκῃ Μάξιμος Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

Ὁ δὲ πανιερώτατος καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἐνδότερα περιπολῶν διηνεκῶς Θεοφάνης καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἡμῖν καταθύμιος ὁποιωνοῦν τῶν πρὸς ἡμᾶς ἀμοιρήσειε γραμμάτων; Καὶ πῶς ἀνάλογον ἔχοι τοῖς κατὰ χρέος αὐτῷ διὰ πολλὰ γενομένοις; ἢ πῶς ἂν ἡμεῖς τὸ μὴ ἀργὸν τοῦ νοὸς, κἂν ἄλλοι ἄλλως φθόνῳ τηκόμενοι τὸ τοῦ Μαργουνίου διερμηνεύσωσι ψευδῶς ἐπώνυμον, καὶ ἔργοις αὐτοῖς ἀποδεικνύοιμεν; Ταῦτα οὖν πρὸς τὴν ἱεράν σου ψυχὴν διαχαράττομεν, τὸ γλυκύ μοι καὶ ὄνομα καὶ πρᾶγμα Θεόφανες ἱερώτατε, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἐφ' ὅσον ἐξισχύομεν τοῖς γράμμασιν ἐναποτιθέμενοι· καὶ γὰρ οὐκ ἀγενεῖς ἡμεῖς τῶν περὶ σὲ παιδικῶν ἐρασταί. Οὔκουν οὐδὲ τῶν ἐπί τι χρόνου ἐρώντων τεμάχιον, ἀλλὰ τὸ ἅπαξ ἐναποστάζειν ἡμῶν ταῖς ἀκοαῖς τῶν ἡδίστων καὶ σωζουσῶν σειρήνων φίλτρον τε καὶ μελῴδημα οὕτως ἐμφιλοχωρεῖ μου τῇ διανοίᾳ, ὥστε καὶ εἰς ἱεράν τινα τρέπεσθαί με μανίαν καὶ οὐράνιόν τινα ὥσπερ ἐκ γηΐνου ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ θεῖόν τι καὶ ἡ ἐνταῦθα μουσικὴ καὶ ὅτι μάλιστα ἀγγελοειδὲς τὸν νοερὸν τῶν ἀσωμάτων περὶ τὴν ἀνωτάτην οὐσίαν χορὸν ὥσπερ τι ἀπήχημα ἔσχατον ἐκμιμούμενον. Ἄρα ἀντικενοῖς ἡμῖν οὕτω τῆς σῆς φαρέτρας τὰ βέλεμνα ἢ καὶ ὑποτέμνοις τι τῆς ὁρμῆς ἄλλοσέ ποι ἀνθελκόμενός τε καὶ μεθελκόμενος; δέδοικα γὰρ μήποτέ σοι παρυποκλέπτοι πρὸς ἑαυτὰ τὸ μεῖζον τοῦ φίλτρου τὰ νοερώτερα, ἅτε δή σοι πρὸς τὴν μουσικὴν συγγενέστερα· πλὴν ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα περὶ τὴν ἱερὰν καὶ μόνην ἀπασχολοῦνται μουσικὴν τὴν ἐξαστράπτουσαν τῆς ὑπερουσίου οὐσίας αἴγλην δεχόμενα καθ' ἣν καὶ αὐτῶν ἕκαστον τάξιν εἴληφεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν κάτω προνοίας ἔσθ' ὅτε γίγνονται, τὸ τῆς ἀγαθοπαρόχου πανταιτίας προνοητικὸν καὶ παναρμόνιον μελούργημα ἄχρι καὶ τῶν ἐσχάτων διαβιβάζοντα, κἀντεῦθεν ἀναλόγως τοὺς ἱεροὺς τῶν προνοουμένων ὕμνους ὥσπερ τινὶ ἀντιστρόφῳ πορείᾳ ἐκεῖσε διαπορθμεύοντα, καὶ οὕτω τελοῦνταί τε καὶ τελοῦσι τοὺς μυουμένους τὰ μυστικώτερα. Καὶ αὐτὸς τοίνυν καίτοι ἐνασμενίζεις ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι συμμουσουργῶν αὐταῖς τὰ ἀπόῤῥητα καὶ ταύτῃ σου τὴν ἱερὰν κατατέρπων ψυχὴν, νοερῶς τοῖς νοεροῖς συναπτόμενος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τῇδέ ποτε

συγκαταβιβάζεις καὶ τοὺς ἐνσωμάτους ἀσώματος ἔτι ὢν καταγλυκαίνων σοῖς ἀναλόγοις γράμμασι· καὶ γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ οὗτος καὶ ταῖς ἱεραῖς ἐκφαντορίαις τῆς ἐνταῦθα μουσουργίας γέγονεν ὁ σκοπὸς καὶ τοῖς τὸ ἐνδόσιμον τῆς παραδόσεως μεταλλεύουσι. Γίγνου δέ ποτε καὶ ἡμέτερος καὶ καινοτέροις ἀναχίνει τὸ ἔναυλον τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἢ ᾄσμασιν, εἰ καὶ τοῦτο δυνατὸν, ἢ γοῦν προσφθέγμασι. Τάχ' ἂν οὖν καὶ συνενωθείημεν τελεώτερον ἀντερώμενοι, νοῦς νοῖ τῷ πρώτῳ καὶ ἀλλήλοις συγγιγνόμενοι, εἴπερ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν ἴσα, τοῦτο τὸ τῆς ἱερᾶς Γεωμετρίας τὸ μυσταγώγημα. Ἐῤῥωμένην διαφυλάττοι τὴν σὴν πανιερότητα ὁ Κύριος, ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ πανιερώτατε. Μαιμαριῶνος δ' ἱσταμένου κατὰ τὸ αφϟ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΔ'.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμίᾳ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος τὴν μετ' αἰδοῦς προσκύνησιν.

Ἰδοὺ καὶ αὖθις τὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ δόγματος διὰ τὰς γενησομένας ἐπηρείας, ὡς ἐν συντόμῳ πᾶσι κατάδηλα ἀναδείκνυνται, παναγιώτατε δέσποτα. Τὸ πανάγιον πνεῦμα παρὰ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν, ἐκπορεύεται καὶ εἰς οἰκείαν παράγεται ἀῤῥήτως ὕπαρξιν, ὥσπερ καὶ ὁ υἱός, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γεννητῶς. Καὶ ἄμφω μέντοι διαφόρῳ τρόπῳ τῆς οἰκείας ὑποστάσεως τὸν πατέρα πεπλουτήκασιν αἴτιον. Οὕτω καὶ οἱ ἱεροὶ μυσταγωγοὶ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἡμῖν παραδιδόασιν. Ἐπειδὴ δὲ εἴρηται, καὶ ὃν πέμψω ἡμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, διά τοι τοῦτο ἢ τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους, καὶ πέμπεται καὶ ἀποστέλλεται καὶ πρόεισι καὶ προχεῖται καὶ χορηγεῖται καὶ δίδοται καὶ διανέμεται ἡμῖν ἐξ ἀμφοῖν, ἢ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῆς μὲν προτέρας προόδου καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀπολύτως καὶ ὑπαρκτικῶς νοουμένης, ὅσον ἥκει εἰς τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν καὶ θείαν παραγωγὴν τοῦ πνεύματος, τῆς δὲ δευτέρας εἰς βελτίωσιν ἀποβλεπούσης τῆς κτίσεως, καθ' ἣν οὕτω παρ' ἀμφοῖν, ἢ ἐκ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ χορηγεῖται καὶ προχεῖται τὸ πνεῦμα, ὥστε καὶ αὐτὸ ἑαυτὸ χορηγεῖν κατὰ τὰς πλουσίας αὐτοῦ δωρεάς· τὸ γὰρ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ πάλιν, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα διαιροῦν ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται· αἱ αὐταὶ γὰρ τῆς οὐσίας ἐνέργειαι καὶ ἀδιάφοροι, ἀλλ' ἑκατέρας τῆς προόδου διαφορὰν οἱ αὐτοὶ ἡμᾶς καθαρῶς ἐκδιδάσκουσιν ἐκ πατρὸς μὲν ἐκπορεύεσθαι λέγοντες τὸ πνεῦμα, δι' υἱοῦ δὲ χορηγεῖσθαι ἢ πεφηνέναι ἢ ἐκλάμπειν καὶ τὰ τοιαῦτα, τῇ κτίσει. Λατῖνοι δὲ τῷ στενῷ τῆς γλώττης περικλειόμενοι διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τοῦ προκέντερε, ἤτουν procedere, λέξεως, καὶ ἑτέραν διασημαίνουσι πρόοδον, τήν τε ἐκπόρευσιν, τὴν τῆς ὑπάρξεως παραστατικὴν, καὶ τὴν εἰς ἡμετέραν βελτίωσιν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ, ἢ ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ (ἵν' οὕτως εἴπω) ἐκδρομήν. Καὶ οἱ μὲν θεολόγοι τῶν Λατίνων καλῶς ποιοῦνται· ἐπειδὰν λέγωσι, τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς προκέντερε (procedere) μὴ προστιθέντες τὸ, «καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ» τὴν τῆς ὑπάρξεως πρόοδον τοῦ πνεύματος ἐκ τοῦ πατρὸς διασημαίνουσιν. Ἐπειδὰν δ' αὖθις λέγωσιν ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ προκέντερε, τὴν εἰς βελτίωσιν ἤκουσαν τῆς κτίσεως πρόοδον ἐμφανίζουσι καὶ ἀγωνιστικώτερον διὰ τῆς τοιαύτης προόδου, ὥσπερ καὶ οἱ ἡμέτεροι, κατὰ τῶν υἱομάχων φέρονται. Οἱ μέντοι μεταγενέστεροι τῶν Λατίνων τῷ τῆς γλώττης στενῷ στενοχωρούμενοι καὶ μὴ ὁμωνύμως, ἀλλὰ συνωνύμως νοοῦντες ἑκατέραν τὴν πρόοδον, συγχέουσι τὰ ἀσύγχυτα. Εἰ δὲ φόβῳ θείῳ ὁρμώμενοί τινες τὴν διαστολὴν αὐτοὺς ἐκδιδάξαιεν, ἢ αὐτοὶ αὐτόθεν μὴ ἐθελοκακοῦντες ἐκδιδαχθεῖεν, συμφωνότατοι πάντως ἑαυτοῖς οἱ διδάσκαλοι· οὐ γὰρ ἄλλως ἄλλοις τὸ πανάγιον πνεῦμα τὰ ἑαυτοῦ ἐνέπνει καὶ ἐναπέστραπτε σελαγίσματα. Προκέντερε ἄρα παρ' ἀμφοῖν, ἢ παρὰ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ἁγιασμὸν τῆς κτίσεως, τουτέστιν ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ πρόεισιν ἐν ἡμῖν γενόμενον καὶ συμμόρφους ἡμᾶς ἀποδείκνυσι Θεοῦ. Προκέδει δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς, τουτέστιν ἐκπορεύεται καὶ εἰς οἰκείαν ὕπαρξιν ἀῤῥήτως προάγεται. Οὕτως ἡμεῖς παρά τε τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ παρὰ τῶν θείων αὐτοῦ ὀπαδῶν δογματίζειν ἐμυσταγωγήθημεν. Ἐν τούτοις τοῖς δόγμασι χάριτι Χριστοῦ ἀνετράφημεν καὶ ἐν τούτοις σὺν Θεῷ συμβιωτεύειν καὶ τῶν τῇδε ἀπᾶραι, ἐπειδὰν Θεῷ βουλομένῳ γένηται, προσδοκῶμεν, παναγιώτατε δέσποτα, κἂν διαῤῥαγεῖεν οἱ τὰ ἡμέτερα παρερμηνεύοντες εἰς ἑαυτῶν καὶ τῶν ἀκεραιοτέρων ἀπώλειαν. Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος γ' ἱσταμένου αφϟ',

ΣΗΜ. Τὰ ἑξῆς παροράματα ἐγένοντο ἐν τοῖς δύο τελευταίοις τεύχεσιν. Ἐν τῷ 28 σελίδι 448 καὶ στήλῃ α, στίχῳ 18—19 ἀντὶ παρακαλοῦς, ἀνάγνωθι παρακαλοῦμεν. Ἐν δὲ τῷ 29 σελ. 464, στήλ. α, στίχ. 1—2 κάτωθεν, ἀντὶ «καὶ Τεῦκτρος ποτὲ στρατευόμενος τῇ τῆς ἀσπίδος Αἴαντι, ἀνάγνωθι» τῇ τῆς ἀσπίδος προβολῇ Αἴαντι. . ! !

ΑΣΙΚ ΚΕΡΙΒ.

(ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΑΙΗΓΗΜΑ).

Ἔζη ἐν Τιφλίδι πρὸ χρόνων πολλῶν πλούσιος Τοῦρκος, ὀνόματι Ἀγιὰκ ἀγᾶς. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ πολὺ χρυσίον· ἀλλ' ἐκέκτητο θησαυρὸν τιμαλφέστερον ἅπαντος τοῦ χρυσίου τοῦ κόσμου, ὁ δὲ θησαυρὸς οὗτος ἦτο ἡ μονογενὴς αὐτοῦ θυγάτηρ Μαγοὺλ Μεγερῆ.

Ὡραῖοι εἶναι ἐν τῷ στερεώματι οἱ ἀστέρες· ὡραιότεροι οἱ ὑπὲρ τοὺς ἀστέρας ζῶντες ἄγγελοι. Οὕτως ἔλαμπε μεταξὺ τῶν νεανίδων τῆς Τιφλίδος ἡ Μαγοὺλ Μεγερῆ.

Ἐκεῖ ἔζη ἐπίσης ὁ πτωχὸς Ἀσὶκ Κερίβ. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Προφήτου μεγάθυμον καρδίαν καὶ τὸ δῶρον τοῦ ᾄδειν ἁρμονικῶς. Μετέβαινεν εἰς τὰς γαμηλίους τελετὰς παίζων κιθάραν καὶ ᾄδων τοὺς ἄθλους τῶν ἀρχαίων τοῦ Τουρκεστὰν ἡρώων, ὅπως τέρπῃ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς εὐτυχεῖς. Ἐν μιᾷ τῶν τελετῶν τούτων ὁ ἀοιδὸς καὶ ἡ Μαγοὺλ Μεγερῆ εἶδον καὶ ἠγάπησαν ἀλλήλους. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς Ἀσὶκ Κερὶβ ἐλάχιστα ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ ὅτι δύναται ν' ἀπολαύσῃ τῆς χειρὸς τῆς πεφιλημένης αὐτοῦ· ἕνεκα τούτου ἐσκυθρώπασεν ὡς οὐρανὸς ἐν χειμῶνι.

Ἡμέραν τινὰ κατεκλίθη ἐν τῷ κήπῳ ὑπὸ σκιὰν ἀμπέλου, ἐκεῖ δὲ ἀπεκοιμήθη. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διήρχετο ἐκεῖθεν ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀγιὰκ ἀγᾶ μετὰ τῶν θεραπαινίδων αὐτῆς.

Μία αὐτῶν παρατηρήσασα τὸν κιθαρῳδὸν κοιμώμενον ἐβράδυνε τὸ βῆμα, πλησιάσασα δὲ ἐλαφρῶς, ἐτραγῴδησεν αὐτῷ τοὺς ἑξῆς λόγους.

«Πῶς δύνασαι οὕτω νὰ κοιμᾶσαι ὑπὸ τὴν ἄμπελον; Ἆ! ἐγέρθητι, ἄφρον, ταχέως· ἰδοὺ ἡ δορκάς σου διαβαίνει».

Ἐξύπνησεν ἀλλ' ἡ νεᾶνις ἔφυγεν ἐλαφρὰ ὡς πτηνόν.

Ἡ Μαγοὺλ Μεγερῆ, ἥτις εἶχεν ἀκούσει τὸ ᾆσμα, ἤρξατο νὰ ἐπιπλήττῃ τὴν θεραπαινίδα.

— Ἂν ἐγνώριζες εἰς τίνα ἐτραγῴδουν, εἶπεν αὕτη γελῶσα, θὰ μ' εὐχαρίστει, ἀντὶ νὰ μ' ἐπιπλήττῃς. Εἶναι ὁ φίλος σου Ἀσὶκ Κερίβ.

— Ποῦ εἶναι; ποῦ εἶναι; εἶπεν ὁ μαργαρίτης τῆς Τιφλίδος.

Καὶ ὑπέστρεψαν.

Βλέπουσα ἡ κόρη τοῦ Ἀγιὰκ ἀγᾶ τὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ νέου ἐζωγραφημένην βαθεῖαν θλίψιν, ἠρώτησεν αὐτὸν τὴν αἰτίαν μετὰ ἡδείας φωνῆς καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

— Διατί νὰ μὴ ἦμαι μελαγχολικός; εἶπεν ὁ Ἀσὶκ Κερὶβ, σὲ ἀγαπῶ· καὶ ποτὲ δὲν θέλεις γίνει ἰδική μου!

— Ζήτησον τὴν χεῖράμου παρὰ τοῦ πατρός μου, ἀπήντησεν ἐκείνη. Θὰ κάμῃ ὅλα τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου, καὶ θὰ μοὶ δώσῃ προῖκα ἀρκετὰ πλουσίαν καὶ ἱκανὴν ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς ἀμφοτέρους.

— Ναί· ἀπεκρίθη ὁ νεανίας μετὰ πικροῦ μειδιάματος· θέλομεν ἔχει δαψιλῶς τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ Ἀγιὰκ ἀγᾶς οὐδενὸς θέλει φεισθῆ ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς θυγατρός του. Ἀλλὰ τίς οἶδεν, ἐὰν βραδύτερον δὲν θὰ ἔλθῃς νὰ μὲ ἐπιπλήξῃς, ὅτι οὐδὲν εἶχον νυμφευόμενός σε, καὶ ὅτι ὀφείλω τὰ πάντα εἰς σέ; Ὄχι, ἀγαπητὴ Μαγοὺλ Μεγερῆ, ὡρκίσθην ἐν τῇ ψυχῇ μου· ὤμοσα νὰ διατρέξω τὸν κόσμον ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη καὶ ν' ἀποκτήσω περιουσίαν, ἢ ν' ἀποθάνω ἐν ταῖς ἀπομεμακρυσμέναις ἐρήμοις· ἐὰν συναινῇς νὰ μὲ περιμείνῃς, θὰ σὲ νυμφευθῶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ὁρισθέντος χρόνου.

Συνήνεσεν ἐκείνη, ἀλλὰ προσέθηκεν ὅτι, ἐὰν δὲν ἐπανήρχετο τὴν ὡρισμένην ἡμέραν, θὰ ἔδιδε τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς τὸν Χουρσὶτ βέην, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ ἐζήτει αὐτὴν εἰς γάμον.

Ὁ Ἀσὶκ Κερὶβ ἀπεχαιρέτισε τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὰς εὐχάς της διὰ μακρυνὸν ταξείδιον. Μετὰ ταῦτα ἠσπάσατο τρυφερῶς τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἀδελφήν, ἀνήρτησε τὴν πήραν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ λαβὼν τὴν ὁδοιπορικὴν ῥάβδον ἐξῆλθε τῆς πόλεως.

Ἱππεὺς καλπάζων ὄπισθεν αὐτοῦ τὸν παρατηρεῖ· εἶναι ὁ Χουρσὶτ βέης.

— Ὥρα καλή! λέγει αὐτῷ ὁ βέης, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃς, καλὲ ταξειδιῶτα, θέλω σοὶ ἀκολουθήσει.

Ὁ Ἀσὶκ θ' ἀπέφευγε τὴν συνοδίαν ἐκείνην, ἀλλ' οὐδὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ· ἀμφότεροι περιεπάτησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Τέλος εὑρέθησαν ἐνώπιον μεγάλου ποταμοῦ, ὅπου οὔτε γέφυρα, οὔτε μέρος διαβάσεως ὑπῆρχε.

— Κολύμβησον, λέγει ὁ Χουρσὶτ βέης, θὰ σὲ ἀκολουθήσω ἔφιππος φέρων τὰ ἐνδύματά σου.

Ὁ Ἀσὶκ ἐξεδύθη καὶ ἤρξατο κολυμβῶν· ὅτε δὲ μετέβη εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὦ δυστυχία! ὦ παντοδύναμε Ἀλλάχ! Ὁ Χουρσὶτ βέης ἔλαβε τὰ ἐνδύματά του καὶ ἀνεχώρησε δρομαίως εἰς Τιφλίδα.

Ἐπὶ τῆς πεδιάδος μόλις δύναταί τις νὰ διακρίνῃ ἐν μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ, ὅστις ἠγείρετο ἐκ τῶν τοῦ ἵππου ὁπλῶν.

Ἅμα εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν ὁ ἄπιστος τοῦ Ἀσὶκ σύντροφος φέρει τὰ ἐνδύματα πρὸς τὴν γηραιὰν αὐτοῦ μητέρα.

— Ὁ υἱός σου, εἶπεν, ἐπνίγη εἰς βαθὺν ποταμόν. Ἰδοὺ τὰ ἐνδύματά του.

Κατάπληκτος καὶ ἀπηλπισμένη ἡ γηραιὰ μήτηρ ῥίπτεται ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ προσφιλεστάτου τέκνου της καὶ ἔβρεξεν αὐτὰ διὰ θερμῶν δακρύων. Ἔπειτα ἔφερεν αὐτὰ πρὸς τὴν μνηστὴν τοῦ Ἀσὶκ Κερίβ.

— Εἶσαι ἐλευθέρα! εἶπε πρὸς αὐτὴν μετὰ φωνῆς σπαραξικαρδίου, ὁ υἱός μου ἐπνίγη. Ὁ Χουρσὶτ βέης ἔφερε τὰ ἐνδύματά του.

— Μὴ πιστεύῃς τὴν εἴδησιν, ἀπεκρίθη ἡ Μαγοὺλ Μεγερῆ μειδιῶσα. Εἶναι ἐπινόησις τοῦ Χουρσὶτ βέη· ἐνόσῳ δὲν παρέλθωσι τὰ ἑπτὰ ἔτη, οὐδένα θέλω ὑπανδρευθῆ.

Καὶ λαβοῦσα τὴν κιθάραν ἤρξατο ᾄδουσα ἡσύχως ᾆσμα, ὅπερ ἠγάπα ὁ ταλαίπωρος Ἀσὶκ Κερίβ.

Τούτων γινομένων, ὁ ὁδοιπόρος ἔφθασε σχεδὸν γυμνὸς εἰς μικρὸν χωρίον, ἔνθα φιλάνθρωποι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν παρασχόντες τροφὴν καὶ ἐνδύματα· ὁ δὲ πρὸς ἀνταμοιβὴν κατέθελξεν αὐτοὺς διὰ τῶν θαυμασίων αὐτοῦ ᾀσμάτων. Οὕτω περιώδευεν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· ἡ δὲ φήμη αὐτοῦ διεδόθη καθ' ὅλας τὰς χώρας.

Ἀφίκετο τέλος εἰς Χαλάφ. Κατὰ τὴν συνήθειάν του εἰσῆλθεν εἰς καφενεῖον καὶ ζητήσας λύραν ἤρξατο ᾄδων.

Διέτριβε τότε ἐν Χαλὰφ πασσᾶς, ἀγαπῶν περιπαθῶς τοὺς ἀοιδούς. Πρὸς τὸν πασσᾶν τοῦτον ὡδήγησαν πολλοὺς τοιούτους, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ εὐαρεστήσῃ αὐτῷ. Οἱ δὲ τσαοῦσαι εἰς μάτην ἔτρεχον εἰς ἀναζήτησιν τοιούτων, ὅτε αἴφνης διερχόμενοι πρὸ τοῦ καφενείου, ἔνθα οἱ Τοῦρκοι ἔπινον τὸν καφὲ αὐτῶν καπνίζοντες, ἀκούουσι φωνὴν ὑπερφυσικήν. Εἰσέρχονται.

— Ἐλθὲ ταχέως μεθ' ἡμῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ πασσᾷ, λέγουσι πρὸς τὸν ἀοιδόν, διότι ἄλλως δὲν ἐγγυώμεθα περὶ σοῦ.

— Εἶμαι ἐλεύθερος ἐκ Τιφλίδος, εἶπεν ὁ Ἀσὶκ Κερίβ· θὰ ὑπάγω, ἐὰν θέλω, ἐὰν δὲν θέλω, δὲν πηγαίνω. Ἄδω ὅπως μοὶ ἀρέσκει, καὶ ὁ πασσᾶς ὑμῶν δὲν ἔχει νὰ μοὶ δώσῃ διαταγάς.

Μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ τσαοῦσαι συνέλαβον καὶ ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰσχυρὸν κύριόν των.

— Τραγῴδησον, εἶπεν ὁ πασσᾶς· καὶ ἐκεῖνος ἤρξατο. Ἦτο ἐρωτικὸν ᾆσμα, ὅπερ εἶχε συνθέσει εἰς τιμὴν τῆς Μαγοὺλ Μεγερῆ, ἐν ᾧ ἐξύμνει τὰ θέλγητρα αὐτῆς μετὰ τόνων τοσοῦτο γλυκέων, μετὰ φωνῆς τοσοῦτο περιπαθοῦς, ὥστε ὁ πασσᾶς καταγοητευθεὶς ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ αὐτὸν πλησίον του ὡς ἀοιδόν.

Τοῦτο ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἀσὶκ Κερὶβ δεῖγμα χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ λαμπρῶν ἐνδυμάτων. Ὁ νέος ἀοιδὸς ἔζη ἐν χαρᾷ καὶ εὐτυχίᾳ καὶ ἔγεινε πλούσιος, πλουσιώτατος. Ἐλησμόνησεν ἄραγε τὴν ἐν Τιφλίδι μνηστὴν αὐτοῦ; Ἄγνωστον· ἀλλὰ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ τέρμα τοῦ ὁρισθέντος χρόνου ταχέως προσήγγιζε. Τὸ τελευταῖον ἔτος ἦν ἐν τῷ λήγειν, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν διενοεῖτο εἰσέτι περὶ ἐπανόδου. Ἡ ὡραία Μαγοὺλ Μεγερῆ ἤρξατο ἀπελπιζομένη. Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ἔμπορός τις ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ κερβανίου ἐκ τεσσαράκοντα καμήλων καὶ ὀγδοήκοντα δούλων. Ἡ ὡραία κόρη προσεκάλεσε καὶ ἐνεχείρισεν αὐτῷ τρυβλίον χρυσοῦν, ὅπερ ὁ μνηστὴρ αὐτῆς ἀναχωρῶν τῇ εἶχεν ἀφήσει.

— Λάβε τοῦτο τὸ τρυβλίον, τῷ λέγει, καὶ παντοῦ ὅπου θέλεις σταματήσει θέσον αὐτὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ γνωστοποίησον τοῖς πᾶσιν ὅτι ὅστις δυνηθῇ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ τρυβλίον τοῦτο ἀνήκει αὐτῷ, θέλει πάραυτα τὸ λάβει μετὰ ἰσοβαροῦς χρυσοῦ.

Ὁ ἔμπορος ἀνεχώρησεν. Ἐξεπλήρωσεν εἰς ὅλους τοὺς τόπους τὴν παραγγελίαν τῆς Μαγοὺλ Μεγερῆ, ἀλλ' οὐδεὶς παρουσιάσθη ὡς ἰδιοκτήτης τοῦ χρυσοῦ τρυβλίου. Εἶχε σχεδὸν πωλήσει ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πραγματείας, ὅτε ἔφθασεν εἰς Χαλὰφ μετὰ τῶν ὑπολειφθεισῶν αὐτῷ. Ἐδημοσίευσε πάραυτα τὴν περὶ οὗ ὁ λόγος δηλοποίησιν, ὁ Ἀσὶκ Κερὶβ ἔλαβε γνῶσιν τούτου καὶ ἔσπευσεν εἰς τὸ χάνιον, ἔνθα μόλις ἰδὼν τὸ τρυβλίον ἐν τῷ καταστήματι τοῦ ἐκ Τιφλίδος ἐμπόρου, καὶ ἀνακράζων «Τοῦτο ἀνήκει εἰς ἐμέ!» ἔθηκεν ἐπ' αὐτοῦ ζωηρῶς τὴν χεῖρα.

— Εἶναι ἀληθὲς ὅτι σοὶ ἀνήκει, Ἀσὶκ Κερὶβ, εἶπεν ὁ ἔμπορος· σὲ ἀνεγνώρισα· ἀλλὰ περὶ τίνος σκέπτεσαι; Ὕπαγε ταχέως εἰς Τιφλίδα! Ἡ μνηστή σου μὲ διέταξε νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι ἡ λῆξις τῆς ἑπταετίας πλησιάζει, καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν φθάσῃς κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν, ἄλλον θέλει ὑπανδρευθῆ.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ ἀοιδὸς ἀπελπισθεὶς ἔφερε συνεσταλμένας τὰς χεῖράς του εἰς τὴν κόμην αὐτοῦ. Τῷ ὑπελείποντο τρεῖς ἡμέραι μόνον. Ἐν τούτοις ἵππευσε καὶ λαβὼν τὴν βαρεῖαν αὐτοῦ πήραν, πλήρη χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων, ἀνεχώρησεν ὡς κεραυνός. Φεῦ! Περὶ τὴν πρωΐαν τῆς δευτέρας ἡμέρας, ὁ ἵππος αὐτοῦ ἐξαντληθεὶς ἔπεσε νεκρὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἀρζιανῆς, ὅπερ εὑρίσκεται μεταξὺ τῆς Ἀρζιανῆς καὶ τοῦ Ἐρζερούμ. Τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ; Ἀπὸ Ἀρζιανῆς μέχρι Τιφλίδος ἡ ἀπόστασις εἶναι δύο μηνῶν, εἰς τοῦτον δὲ δύο μόνον ὑπελείποντο ἡμέραι.

— Ὦ παντοδύναμε Ἀλλάχ! ἀνέκραξεν, ἐὰν δὲν ἔλθῃς πρὸς βοήθειάν μου, δὲν ἔχω πλέον τι νὰ πράξω ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Καὶ ἠθέλησε νὰ ῥιφθῇ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ βράχου...

Αἴφνης βλέπει κάτω ἔφιππόν τινα ἐπὶ λευκοῦ ὡς ἡ χιὼν ἵππου καὶ ἀκούει φωνὴν ἰσχυρὰν, λέγουσαν αὐτῷ·

— Ἄφρον, τί θέλεις νὰ πράξῃς;

— Νὰ ἀποθάνω, ἀπεκρίθη ὁ Ἀσίκ.

— Κατάβα ἐδῶ· ἐὰν ἐπιθυμῇς ν' ἀποθάνῃς, ἐγὼ σὲ φονεύω.

Ὁ Ἀσὶκ μετὰ πολλῆς δυσκολίας κατέβη ἀπὸ τοῦ βράχου.

— Ἀκολούθησόν με, εἶπε τραχέως ὁ ἱππεύς.

— Πῶς δύναμαι νὰ σὲ ἀκολουθήσω; Ὁ ἵππος σου πετᾷ ὡς ὁ ἄνεμος, ἐγὼ δὲ εἶμαι πεζὸς καὶ καταφορτωμένος.

— Ἔχεις δίκαιον· κρέμασον τὴν πήραν σου εἰς τὰ ὄπισθεν τοῦ ἐφιππίου καὶ ἀκολούθησόν μοι.

Εἰς μάτην ἔτρεξε κατόπιν μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως· ὁ Ἀσὶκ Κερὶβ καθυστέρησε.

— Διατί δὲν μὲ ἀκολουθεῖς; ἠρώτησεν ὁ ἱππεύς·

— Πῶς νὰ πράξω τοῦτο; εἶπεν ὁ τάλας ἀοιδός· ὁ ἵππος σου εἶναι ταχύτερος τῆς διανοίας· ἐγὼ δὲ ἀπέκαμα πλέον ἐκ τοῦ κόπου.

— Ἔχεις καὶ πάλιν δίκαιον· ἵππευσον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων καὶ εἰπέ μοι ἐν ἀληθείᾳ ποῦ ἔχεις ἀνάγκην νὰ ὑπάγῃς;

— Ἐὰν ἠδυνάμην νὰ φθάσω σήμερον εἰς Ἐρζερούμ, ἀπεκρίθη ὁ Ἀσίκ.

— Κλεῖσον τοὺς ὀφθαλμούς.

Τοὺς ἔκλεισεν.

— Ἤδη ἄνοιξον αὐτούς.

Ὁ Ἀσὶκ παρατηρεῖ· ἐνώπιον αὐτοῦ διακρίνονται τὰ τείχη καὶ λάμπουσιν οἱ μιναρέδες τῆς Ἐρζερούμ.

— Συγχώρησόν με, ἀγᾶ, ἐφώνησεν, ἠπατήθην. Ἤθελον νὰ εἴπω ὅτι ἔχω ἀνάγκην νὰ φθάσω εἰς τὸ Κάρς.

— Ἄ! ἄ! εἶπεν ὁ ἱππεύς, σοὶ προεῖπον ἐν τούτοις ἵνα μοὶ εἴπῃς τὴν ἀλήθειαν. Κλεῖσον καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς. Ἤδη ἄνοιξον αὐτούς.

Ὁ Ἀσὶκ δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅ,τι βλέπει. Ἔχει τὸ Κὰρς ἐνώπιόν του. Κλίνει τὰ γόνατα. καὶ ἀνακράζει.

— Συγγνώμην, ἀγᾶ, ἡμάρτησε τρὶς ὁ δοῦλός σου Ἀσὶκ Κερίβ· ἀλλ', ὡς σὺ γνωρίζεις, ὅταν ἀπὸ πρωΐας ἀρχίσῃ τις νὰ ψεύδηται, πρέπει νὰ ψευσθῇ μέχρι τέλους τῆς ἡμέρας. Ἡ καθαρὰ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἔχω ἀνάγκην νὰ φθάσω εἰς Τιφλίδα.

— Οὕτω λοιπὸν μὲ ἀπατᾷς; εἶπεν ὀργίλως ὁ ἱππεύς. Ἀλλ' ἀφοῦ ἀπαξ ἤρχισα, σὲ συγχωρῶ καὶ πάλιν. Κλεῖσον τοὺς ὀφθαλμούς· ἄνοιξον αὐτούς.

Ὁ Ἀσὶκ ἔβαλε κραυγὴν χαρᾶς· ἦσαν ἀμφότεροι πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Τιφλίδος.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἐν τινι συνεδριάσει τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας ἀνεγνώσθη τελευταίως σπουδαία χρονολογικὴ μελέτης περί τινων πύργων ἐν τοῖς πέριξ τῶν Παρισίων, χρονολογουμένων πρὸ τοῦ Αὐγούστου Φιλίππου. Ἐπὶ τούτῳ σπουδαία διηγέρθη συζήτησις καθ' ἣν τινες τῶν πύργων τούτων καὶ ἰδίᾳ οἱ τῆς Γισόρης, τῆς Οὐδὰν καὶ τῆς Ἐτάμβης ἀνέρχονται εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν τῆς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἐπίσης μνεία ἐγένετο καὶ περὶ ἀνακαλύψεως ἐρειπίων ῥωμαϊκοῦ κτιρίου καὶ ἐκκλησίας τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνων ἐν Σαβοΐᾳ. Τὸ ῥωμαϊκὸν μνημεῖον, ἀνοικοδομηθὲν καθ' ὁλοκληρίαν ἐστὶν ὀρθογώνιον οἰκοδόμημα, ἔχον μῆκος μὲν 30 μέτρων, πλάτος δὲ 6 μέτρων καὶ 55 καὶ πρόδομον μετὰ τριγωνικοῦ ἀετώματος. Τοῦτο φαίνεται ὂν μητροπολιτικός τις ναὸς καθιερωμένος εἰς δημοσίας λειτουργίας, ὡς τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς διοικήσεως.

Ἡ ἐκκλησία ἔχει σχῆμα τριγώνου λήγοντος εἰς ἡμικυκλικὴν ἀψῖδα, καὶ ἵδρυτο ἐπὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τοῦ ἁγίου Μαρτίνου. Κυρίως εἰπεῖν, ἡ ἐκκλησία σύγκειται ἐκ τριῶν οἰκοδομῶν, τῆς μὲν ἐπὶ τῆς δὲ, ὧν τῆς πρώτης, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, μόνον αἱ βάσεις σώζονται· ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον οἰκοδόμημα διακρινόμενον διὰ χαρακτηριστικῶν τῶν βαρβαρικῶν χρόνων. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο κατεστράφη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, ἐπὶ δὲ τῶν περισωθέντων αὐτῆς ἐρειπίων ἀνηγέρθη κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἡ σωζομένη νῦν ἐκκλησία

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀρχαιολογικῶν τούτων συζητήσεων ἔγκειται ἔν τινι περὶ τῶν ἑλληνικῶν κατοικιῶν μελέτῃ ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν ἢ ἐπὶ τῶν τοῦ Περικλέους χρόνων. Καὶ παρέχει μὲν ἡμῖν ὁ Ὅμηρος τὰ πρώτιστα τῶν οἰκιῶν χαρακτηριστικὰ, ἀλλὰ δυσπαράδεκτος φαίνεται ἡ διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου διαποίκιλσις τῶν τοίχων τῶν μεγάρων τοῦ Ἀλκινόου, τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Μενελάου. Περὶ δὲ τῆς ἐπὶ Περικλέους διατάξεως τῶν οἰκιῶν ὀλίγαι μαρτυρίαι ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι, καὶ αὗται ἀσαφεῖς. Οὕτως ἐλλείψει ἄλλων μαρτυριῶν, ἀδυνατοῦντες νὰ διαγράψωμεν ὁριστικόν τι σχέδιον τῆς οἰκιακῆς τῶν Ἑλλήνων διατάξεως, ἀρκούμεθα λέγοντες ὅτι οἱ τῶν προγόνων ἡμῶν οἶκοι διηροῦντο εἰς γυναικωνίτην καὶ ἀνδρωνίτην, περὶ δὲ τῶν διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων θαλάμων οὐδὲν ὁριστικὸν περὶ τῆς διατάξεως αὐτῶν σώζεται.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.